

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> • Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania • Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) • Perodyzacja dziejów • Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , prehistoria	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy antropogenezy • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Rewolucja neolityczna i jej znaczenie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>neolit</i> , <i>antropogeneza</i> , <i>rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się 	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki	– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynależenia – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii

	<ul style="list-style-type: none"> • pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynależenia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 		mezopotamskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej 		– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – wyjaśnia okoliczności powstania piramid 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich
4. Izrael i Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja 	– wskazuje na mapie rejon Izraela (z	– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej	– za pomocą mapy przedstawia zmiany	– opisuje główne etapy losów narodu	– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu

	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu 	<p>Jerozolimą) i Fenicji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne założenia monoteizmu – rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<p>granic Izraela</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu 	<p>żydowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona 	<p>żydowskiego w starożytności</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie teren Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji

2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i></p> <p>– wymienia etapy życia spartiaty</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty</p> <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Specyficzne rozwiązania militarne Greków • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>

5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela)</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Starożytny grecki teatr • Architektura grecka • Literatura i teatr grecki • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji 	<p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p> <p>– wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych • Powstanie ustroju republikańskiego 	<p>– wskazuje na mapie Italię, Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– prawidłowo stosuje</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p>	<p>– opisuje legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– wymienia</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	pojęcia: <i>monarchia, republika</i>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu 	władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne Podbój świata śródziemnomorskiego Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys republiki rzymskiej Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. Okoliczności powstania cesarstwa Ustrój pryncypatu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i>	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium Rola limesu jako granicy imperium Kontakty Rzymian z 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcia: <i>pax</i>	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny

	<p>ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 		– wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i>	<i>Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	cesarstwa	trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie	– wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz, męczennicy, herezja</i>	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła	– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Dominat w Rzymie • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie 	– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego – prawidłowo umiejscawia w czasie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i> – wymienia przyczyny	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i>	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego	– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i

	<ul style="list-style-type: none"> • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrowniacy ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego	– przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego	– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego	kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej • Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego	– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje plan Konstantynopola	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i>	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i>	– wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i>	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie,</i>	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na	– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa	– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa

Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Utworzenie państwa kościelnego 	<p><i>chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p>	mapie państwa germańskie	Franków	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i>	Krótkiego	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków	Franków	
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i>	– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków	– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Karolingów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy	
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III • Najazdy Węgrów 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy	– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy	– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun	– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy	– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
6. Feudalizm i społeczeńst	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– rozpoznaje rycerza i</p>	<p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p> <p>– prawidłowo stosuje</p>	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i>	– wymienia cechy	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa		

wo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> • Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych 	opisuje jego uzbrojenie	pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – charakteryzuje życie codzienne rycerzy	kultury rycerskiej		feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich	– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi, Rurykowicze</i>	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i>	– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i>	– opisuje cechy kultury łużyckiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i>	– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i>	– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów	– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i>	– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Bolesława Chrobrego • Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach 	– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – wymienia główne	– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut,</i>	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i	– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II	– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	osiągnięcia Bolesława Chrobrego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i>	<i>arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej		
4. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	– prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela	– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i>	– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem • Polityka zagraniczna Krzywoustego 	– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego	– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima	– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana	– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego
6. Testament Bolesława	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy 	– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i>	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje	– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce

Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> synami Krzywoustego Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich Pogłębianie się rozbitcia dzielnicowego 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbitcie dzielnicowe</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> – wymienia przyczyny i skutki rozbitcia dzielnicowego	proces rozbitcia dzielnicowego w Polsce	w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnąńca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego	
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> Wielka schizma wschodnia i jej skutki Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII	– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV	– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – 	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i>	– wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i>	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich	– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy

	<p>okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 			<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p>		
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p>
4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka</i>, <i>trójpółowka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> <p>– wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>– opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy</p>
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych zakonów (cystersi, 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztór</i>,</p>	<p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów,</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym,</p>

zu	<p>franciszkanie i dominikanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieństwa, schizma zachodnia 	<i>herezja</i>	<p>dominikanów, franciszkanów)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych</p> <p>– wyjaśnia założenia ideowe albigensów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika</p>	<p>przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji</p>	<p>gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Kryzys papieństwa i cesarstwa • Dżuma i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej</p> <p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów</p> <p>– wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa</p>	<p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka 	<p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Literatura i teatr w średniowieczu Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 		<p>średniowiecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej 	<p>średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu 	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej 	
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. Najazdy mongolskie Sprowadzenie Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski – wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego – opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadźca, sołtys, wójt, łan, ratusz, wolnizna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społeczny i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława 	<ul style="list-style-type: none"> – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława

	<ul style="list-style-type: none"> Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	osiągnięcia Władysława Łokietka	Łokietka z Krzyżakami – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	II – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II	zjednoczeniowych – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski Rozwój cywilizacyjny ziem polskich Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego 	– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów Początki unii polsko-litewskiej Polityka Władysława Jagiełły Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. 	– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia założenia unii w Krewie	– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i>	– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

				– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej	– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji 	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej	– wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej	– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> Wyprawa i śmierć Władysława Warneńczyka Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – wymienia przyczyny wojny 13-letniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej – wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i>	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej

7. Kultura Polski średniowiecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– opisuje system szkolnictwa w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>
-----------------------------------	--	---	--	---	--	---

„Poznać przeszłość” klasa 2 liceum ogólnokształcącego i technikum
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Epoka odrodzenia						
Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wielkich odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Odkrycia Hiszpanów Znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawy odkrywcy Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) – identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych – wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych	– stosuje pojęcie <i>karawela</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488) – identyfikuje postać Bartolomeu Diasa – przedstawia osiągnięcia Bartolomeu Diasa, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana – przedstawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba – opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana	– stosuje pojęcie <i>karaka</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę odkrywczą Vasco Núneza de Balboa (1513) – lokalizuje w czasie i przestrzeni postanowienia traktatu w Tordesillas (1494) – identyfikuje postać Vasco Núneza de Balboa – wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych – wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych – wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem	– lokalizuje w czasie i przestrzeni założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415) – identyfikuje postacie Juana Sebastián Elcaño, Amerigo Vespucciego – przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata – porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia znaczenie wyprawy Amerigo Vespucciego dla ekspansji kolonialnej Europejczyków – charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych	– ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków –

					uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy	
Podboje kolonialne	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacje prekolumbijskie • Początki konkwisty w Ameryce • Podbój imperium Inków • Imperium portugalskie • Skutki ekspansji kolonialnej • Handel kolonialny 	<p>– stosuje pojęcia <i>konkwista, konkwistador</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–1511), Francisca Pizarra (1530–1533)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p> <p>– wymienia cywilizacje prekolumbijskie</p> <p>– wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>korsarstwo, metropolia, faktoria, handel trójkątny</i></p> <p>– przedstawia osiągnięcia Francisca Drake’a</p> <p>– przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał tzw. handel trójkątny</p> <p>– identyfikuje zabytki charakterystyczne dla kultur prekolumbijskich, takie jak pismo, piramidy schodkowe</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Ameryka Łacińska, Kreole</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie Montezumy, Atahualpy</p> <p>– lokalizuje cywilizacje prekolumbijskie w czasie i przestrzeni</p> <p>– omawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie</p> <p>– omawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego</p> <p>– omawia zmiany w handlu wywołane europejską ekspansją kolonialną</p>	<p>– lokalizuje w czasie zakaz czynienia niewolników z Indian (1543)</p> <p>– identyfikuje postać Tupaca Amaru</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala</p> <p>– przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych</p> <p>– charakteryzuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych</p> <p>– ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki</p>
Przemiany społeczno-gospodarcze w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój miast w Europie Zachodniej • Początki kapitalizmu • Dualizm gospodarczy 	<p>– stosuje pojęcia <i>urbanizacja, bank, kapitalizm, dualizm gospodarczy, gospodarka folwarczo-</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>system nakładczy, manufaktura, dom bankiersko-kupiecki, giełda, inflacja, płodozmian, folwark</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>weksel, latyfundium, ogradzanie</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rozwój miast w Europie</p>	<p>– charakteryzuje czynniki, które zadecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p>	<p>– ocenia skutki gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>

		<p><i>pańszczyźniana, pańszczyzna</i></p> <p>– wskazuje na mapie podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>	<p>– przedstawia zmiany demograficzne, jakie zaszły w Europie w XVI w.</p> <p>– omawia zmiany, jakie zaszły w europejskim handlu w XVI w.</p> <p>– wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy Europy zachodniej w XVI w.</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.</p>	<p>przebiegał nierównomiernie</p> <p>– porównuje różne sposoby produkcji w czasach nowożytnych (warsztat rzemieślniczy, system nakładczy, manufaktura)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze i społeczne miało ogradzanie w Anglii</p>	<p>– porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy</p>	
<p>Kultura i sztuka renesansu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki odrodzenia • Literatura odrodzenia • Nauka w okresie odrodzenia • Architektura czasów odrodzenia • Sztuka renesansu 	<p>– stosuje pojęcia <i>odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie renesans w Europie (II poł. XV – XVI w.)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>mecenat, rewolucja naukowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie druku (ok. 1455)</p> <p>– identyfikuje postacie Williama Szekspira, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiago</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki</p> <p>– identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu</p> <p>– przedstawia cechy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>makiawelizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Francesca Petrarcki, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia, Donato Bramante, Albrechta Dürera, El Greca, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More’a</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Erazma z Rotterdamu,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543)</p> <p>– identyfikuje postacie Françoisisa Rabelaisa, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Paracelsusa, Donatella, Loena Alberti, Jana van Eycka, Rogera van der</p>	<p>– porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich</p> <p>– ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu</p>

		architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu	charakterystyczne literatury odrodzenia – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja naukowa doby renesansu – wyjaśnia, czym charakteryzował się tzw. <i>człowiek renesansu</i>	Jana Gutenberga, Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Thomasa More'a – przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia – omawia idee polityczne upowszechnione przez pisarzy politycznych renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku	Weydena, Hironimusa Boscha, Hansa Memlinga, Lucasa Cranacha Starszego, Hansa Holbeina Młodsze, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissola – porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie	
Reformacja w Europie	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny reformacji Luter i początki reformacji Luteranizm Wojny religijne Kalwinizm Anglikanizm Następstwa reformacji 	<p>– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wystąpienie Marcina Lutera (1517), zawarcie pokoju augsburskiego (1555)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcina Lutera, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech</p> <p>– wyjaśnia, jakie były skutki reformacji dla</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, akt supremacji</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1524–1526), ogłoszenie aktu supremacyjnego (1534)</p> <p>– identyfikuje postać Tomasza Müntzera</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w.</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Marcina Lutera, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– przedstawia okoliczności i</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>anabaptyzm, związek szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy <i>protestanci</i> (1529)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego</p> <p>– wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od</p>	<p>– identyfikuje postacie Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta</p> <p>– omawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania reformacji</p> <p>– opisuje proces rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie</p> <p>– przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa</p>	<p>– porównuje zasady nowych wyznań: luteranckiego, kalwińskiego i anglikańskiego</p> <p>– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>

		Europy	konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra – omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych	katolickiej – przedstawia organizację kościoła kalwińskiego – omawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego – przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech	reformacji	
Kontrreformacja	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura • Wojny religijne • Jezuiti • Zmiany w religijności po soborze trydenckim 	<p>– stosuje pojęcia <i>kontrreformacja, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie obrady soboru trydenckiego (1545–1563), noc św. Bartłomieja (1572)</p> <p>– wymienia działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji</p> <p>– przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>reforma katolicka, hugenoci, jezuiti</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598)</p> <p>– identyfikuje postacie Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia decyzje soboru trydenckiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją</p>	<p>– lokalizuje w czasie wojnę w Niderlandach (1566–1648)</p> <p>– identyfikuje postacie Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach</p> <p>– charakteryzuje działalność zakonu jezuitów</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>gezowie</i></p> <p>– identyfikuje postacie Giordana Bruna, Tomasa de Torquemady, Andrzeja Boboli</p> <p>– omawia zamiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim</p> <p>– rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne</p>	<p>– ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej</p> <p>– ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p>
Potęgi europejskie w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny włoskie • Podboje tureckie w Europie • Konflikt hiszpańsko-angielski 	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni klęskę Wielkiej Armady (1588)</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>janczarzy, opricznina</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lepanto (1571)</p>	<p>– lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rzeź mieszkańców Nowogrodu Wielkiego (1570)</p>	<p>– ocenia znaczenie panowania Iwana Groźnego dla państwa moskiewskiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost potęgi Moskwy 	<p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny rywalizacji francusko-habsburskiej i habsbursko-angielskiej</p>	<p>– identyfikuje postacie Sulejmana Wspaniałego, Iwana IV Groźnego</p> <p>– przedstawia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Iwana IV Groźnego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała opricznina w państwie moskiewskim</p>	<p>Pawią (1525), bitwę pod Mohaczem (1526)</p> <p>– identyfikuje postacie Franciszka I, Karola V Habsburga, Filipa II, Elżbiety I</p> <p>– opisuje przebieg wojen włoskich i ich konsekwencje</p> <p>– przedstawia sukcesy i porażki imperium osmańskiego podczas prób podbojów w XVI w.</p> <p>– omawia przebieg konfliktu hiszpańsko-angielskiego</p>	<p>– identyfikuje postacie Ludwika II Jagiellończyka, Marii Tudor, Marii Stuart, Jermaka Timofiejewicza</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa moskiewskiego miał podbój Syberii</p>	
Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej						
<p>Polityka międzynarodowa ostatnich Jagiellonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> Panowanie Jana Olbrachta i Aleksandra Jagiellończyka Panowanie Zygmunta I Starego Walka o wpływy nad Bałtykiem 	<p>– stosuje pojęcie <i>hołd pruski</i></p> <p>– lokalizuje w czasie hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta,</p> <p>– wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego</p> <p>– przedstawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Bony Sforzy</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki I wojny północnej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Komisja Morska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Mołdawię (1497)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana I, Gottharda Kettlera</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię</p> <p>– opisuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta</p>	<p>– lokalizuje w czasie pokój wieczysty z Turcją (1533)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531)</p> <p>– identyfikuje postacie Stefana Wielkiego, Iwana III Srogięgo</p> <p>– przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka</p> <p>– przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez</p>	<p>– ocenia stosunki Polski z sąsiadami na przełomie XV i XVI w.</p> <p>– ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus</p> <p>– ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta</p>

			– opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w.	Starego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na Węgrzech – przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant	Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją	
Demokracja szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia szlachty • Początki parlamentaryzmu • Stan szlachecki • Ruch egzekucyjny 	<p>– stosuje pojęcia <i>sejm walny, izba poselska, senat, sejmik, konstytucja, demokracja szlachecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), przywilej radomski (1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta</p> <p>– wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sejm zwyczajny, sejm nadzwyczajny, elekcyjność tronu, magnateria, szlachta średnia, rokosz, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywileje jedleńsko-krakowskie (1430 i 1433), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563)</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– opisuje kompetencje sejmu walnego</p> <p>– omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w polskim parlamentaryzmie pełniły sejmiki</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nobilitacja, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, królewszczyzny</i>,</p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496)</p> <p>– identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego</p> <p>– przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w.</p> <p>– omawia najważniejsze przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów</p> <p>– przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich</p> <p>– omawia rodzaje sejmów</p> <p>– charakteryzuje uwarstwienie stanu szlacheckiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny narodzin ruchu egzekucyjnego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), wojnę kokoszą (1537)</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów</p> <p>– charakteryzuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej</p>

			– przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego	– wskazuje cele ruchu egzekucyjnego		
Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Luteranizm w Polsce • Wzrost popularności kalwinizmu • Bracia polscy i bracia czescy • Tolerancja religijna • Czasy kontrreformacji • Unia brzeska 	<p>– stosuje pojęcie <i>konfederacja warszawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573)</p> <p>– wymienia wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>bracia polscy (arianie), unia brzeska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596)</p> <p>– identyfikuje postacie Fausta Socyna, Piotra Skargi</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– omawia akty prawne kształtujące tolerancję wyznaniową w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów</p> <p>– charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>bracia czescy, dysydenci, unicy, dyzunicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sprowadzenie jezuitów do Polski (1564)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Hozjusza</p> <p>– wyjaśnia, z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii osiedlała się w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia rozwój luteranizmu w Polsce</p> <p>– omawia rozwój kalwinizmu w Polsce</p> <p>– przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich</p> <p>– omawia konsekwencje unii brzeskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie rozłam kalwinów i arian (1562–1565)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Łaskiego (młodsze), Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka</p> <p>– wyjaśnia, jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych</p> <p>– przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski wpływał na rozwój reformacji</p>	– ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce
Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzeczypospolitej • Miasta i rzemiosło • Handel gdański • Folwarki i pańszczyzna 	<p>– stosuje pojęcia <i>burmistrz, poddaństwo, pańszczyzna</i></p> <p>– charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>ława, trzeci ordynek</i></p> <p>– przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, partacz, majstersztyk</i></p> <p>– lokalizuje w czasie statut warecki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>monopol propinacyjny</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy</p>	<p>– ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w.</p> <p>– ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka</p>

		gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej	– wyjaśnia, z czego wynikała wyjątkowa pozycja gospodarza Gdańska w Rzeczypospolitej – omawia położenie chłopów w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej	pańszczyzny (1520) – omawia rozwój miast w Rzeczypospolitej – omawia sposób funkcjonowania cechów w Rzeczypospolitej szlacheckiej – przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku szlacheckiego	– omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w.	folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim
Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • W czasach unii personalnej • Unia lubelska • Rzeczpospolita po unii lubelskiej • Wieloetniczna Rzeczpospolita 	– stosuje pojęcie <i>unia realna</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – identyfikuje postać Zygmunta Augusta – wymienia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia skutki zjednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego	– stosuje pojęcia <i>bojarzy</i> , <i>polonizacja</i> – wskazuje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przebieg sejmów lubelskiego w 1569 r. – opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia, na czym polegała polonizacja i jakie były jej skutki	– identyfikuje postać Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła – przedstawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej – wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą – przedstawia stosunek Litwinów do unii realnej – omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów	– ocenia skutki unii lubelskiej – ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów

<p>Pierwsza wolna elekcja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze bezkrólewie • Kandydaci do polskiej korony • Przebieg pierwszej elekcji • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Henryk Walezy na polskim tronie 	<p>– stosuje pojęcia <i>wolna elekcja</i>, <i>Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwszą wolną elekcję (1573)</p> <p>– identyfikuje postać Henryka Walezjusza</p> <p>– wymienia postanowienia artykułów henrykowskich</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sejm konwokacyjny</i>, <i>elekcja viritim</i>, <i>sejm elekcyjny</i>, <i>sejm koronacyjny</i>, <i>pacta conventa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ucieczkę Henryka Walezego (1574)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Jagiellonki</p> <p>– opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– wymienia etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały artykuły henrykowskie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>interrex</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572)</p> <p>– identyfikuje postacie Jakuba Uchańskiego, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazę, Albrechta II Hohenzollerna, Ernesta Habsburga</p> <p>– wymienia i charakteryzuje kandydatów do korony polskiej w 1573 r.</p> <p>– opisuje panowanie Henryka Walezego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa</i>, <i>sejmik kapturowy</i>, <i>sąd kapturowy</i></p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia</p>	<p>– ocenia panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim</p>
<p>Panowanie Stefana Batorego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drugie bezkrólewie i podwójna elekcja • Konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Rozprawa z Moskwą • Król i kanclerz – rola i znaczenie Jana Zamojskiego 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582)</p> <p>– identyfikuje postać Stefana Batorego</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Stefana Batorego (1575)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego</p> <p>– charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>banicja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postać Samuela Zborowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji</p> <p>– omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>infamia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Trybunału Koronnego (1578)</p> <p>– identyfikuje postać Maksymiliana II</p> <p>– podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu</p>	<p>– ocenia panowanie Stefana Batorego</p>

				– omawia przebieg wojny Stefana Batorego z Rosją – wyjaśnia, jaką rolę w państwie pełnił Jan Zamojski		
Kultura i sztuka polskiego renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Sztuka renesansowa w Polsce • Nauka okresu renesansu • Szkolnictwo na ziemiach polskich • Literatura renesansowa w Polsce 	– stosuje pojęcia <i>arkada</i> , <i>attyka</i> , <i>arras</i> – lokalizuje w czasie renesans w Polsce (XVI w.) – identyfikuje postacie Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego – wymienia charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce	– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego – omawia przykłady zabytków sztuki renesansu w Polsce – charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich – omawia rozwój literatury renesansowej w Polsce	– stosuje pojęcie <i>literatura sowizdrzalska</i> – identyfikuje postacie Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berecciego, Santiogo Gucciego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera – wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych – przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce – wyjaśnia, jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu	– identyfikuje postacie Tomasza Kłosa, Wojciecha Oczko, Józefa Strusia, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina – przedstawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu – wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego	– ocenia osiągnięcia renesansu polskiego – ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu
Rozdział III. Europa w XVII w.						
Rewolucja angielska i monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii 	– stosuje pojęcie <i>monarchia parlamentarna</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji praw (1689)	– stosuje pojęcia <i>Armia Nowego Wzoru</i> , <i>Akt nawigacyjny</i> , <i>chwalebna rewolucja</i> – lokalizuje w czasie egzekucję Karola I (1649),	– stosuje pojęcia <i>gentry</i> , <i>torysi</i> , <i>wigowie</i> – lokalizuje w czasie obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów	– stosuje pojęcia <i>diggerzy</i> , <i>lewellerzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Naseby (1645) – identyfikuje postać	– ocenia znaczenie rewolucji angielskiej i jej skutków

	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wojnę domową w Anglii (1642–1648)</p> <p>– identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell</p> <p>– przedstawia skutki rewolucji angielskiej</p>	<p>ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie aktu nawigacyjnego (1651), chwalebna rewolucję (1688)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– wymienia przyczyny rewolucji angielskiej</p> <p>– przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała chwalebna rewolucja</p> <p>– wymienia postanowienia Deklaracji praw</p>	<p>(1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707)</p> <p>– identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p> <p>– przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w.</p> <p>– przedstawia przebieg rewolucji angielskiej</p> <p>– charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów</p>	<p>Anny Stuart</p> <p>– omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji</p> <p>– charakteryzuje rolę parlamentu w rewolucji angielskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów</p>	
Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny trzydziestoletniej • Okres czeski • Okres duński • Okres szwedzki • Okres francuski • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– przedstawia przyczyny wojny trzydziestoletniej</p> <p>– omawia skutki wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Unia Protestancka</i>, <i>Liga Katolicka</i>, <i>defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postać Gustawa II Adolfa</p> <p>– wymienia etapy wojny</p>	<p>– lokalizuje w czasie etapy wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624), duński (1624–1629), szwedzki (1630–1635), francuski (1635–1648)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643)</p> <p>– identyfikuje postacie Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina</p> <p>– omawia sytuację w</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>list majestatyczny</i>, <i>edykt restytucyjny</i></p> <p>– identyfikuje postacie Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda III Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha</p> <p>– przedstawia cele, jakie chciały osiągnąć państwa angażujące się w wojnę trzydziestoletnią w kolejnych etapach jej trwania</p>	<p>– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej</p> <p>– ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów Europy w XVII w.</p>

			<p>trzydziestoletniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w wojnie trzydziestoletniej odegrał Gustaw II Adolf – wymienia postanowienia pokoju westfalskiego 	<p>rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje etapy wojny trzydziestoletniej 		
<p>Absolutyzm we Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Rządy osobiste Ludwika XIV • Colbert i merkantylizm • Francuska polityka zagraniczna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Stany Generalne, absolutyzm</i> – lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>intendent, merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządu kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642) – identyfikuje postacie Julesa Mazarina, Jeana–Baptista Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu – charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV – wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu – wymienia działania, jakie podjął Jean–Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>fronda, szlachta urzędnicza, polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę (1648–1653), zniesienia Edyktu nantejskiego (1685) – lokalizuje w przestrzeni reuniony – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriaczki – przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej – charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę francusko-hispańską (1701–1714) – wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie – wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV – wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niesło skupienie władzy w rękach jednej osoby
<p>Nowe potęgi europejskie w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek znaczenia Hiszpanii i Portugalii • Nowe imperia kolonialne • Zmiana układu sił nad 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – wymienia kraje, których pozycja w XVII w. wzrosła, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>kompania handlowa, faktoria, Liga Święta</i> – lokalizuje w czasie zawarcie Ligi Świętej (1684) 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657) – identyfikuje postacie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przybycie purytanów do Ameryki (1620), powstania w Portugalii i Katalonii (1640) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje zmiany układu sił na świecie w XVII w. – ocenia konsekwencje zmiany układu sił nad

	<p>Bałtykiem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kres ekspansji tureckiej 	<p>i te, które utraciły w tym czasie status mocarstw w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia nowe imperia kolonialne i wskazuje zasięg ich wpływów 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postać Gustawa II Adolfa – przedstawia główne kierunki ekspansji i zdobycze nowych potęg kolonialnych – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu imperiów kolonialnych w XVII w. pełniły kompanie handlowe – omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w. 	<p>Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w XVII w. Hiszpania i Portugalia utraciły polityczne znaczenie – wyjaśnia, co spowodowało, że Szwecja i Prusy stały się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku – przedstawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Karola IX Sudermańskiego – omawia proces budowania potęgi Szwecji i Prus w XVII w. 	<p>Bałtykiem w XVII w.</p>
<p>Kultura Europy w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>barok</i> – lokalizuje w czasie barok w Europie (k. XVI – p. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Izaaka Newtona – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>empiryzm</i>, <i>racjonalizm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisca Bacona, Kartezjusza – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików – przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby barokowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>malarstwo iluzjonistyczne</i>, <i>rokoko</i>, – identyfikuje postacie Caravaggia, Diega Velázquez, Johannesa Keplera – wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw – charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku – omawia myśl filozoficzną epoki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Artemisi Gentileschi, Fransa Hals, Jana Vermeera van Delft, Judith Leyster, Calderona de la Barci, Lope de Vegi, Jerzego Fryderyka Haendela, Claudia Monteverdiego – przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia różnice między sztuką baroku w krajach katolickich i protestanckich
Rozdział IV. Rzeczpospolita w XVII w.						

<p>Początki rządów Wazów w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Wojna o Inflanty • Rokosz Zebrzydowskiego • Polityka zagraniczna Zygmunta III Wazy • Wojna o ujście Wisły 	<p>– stosuje pojęcie <i>husaria</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postać Zygmunta III Wazy</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria</p> <p>– wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazę</p>	<p>– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę o ujście Wisły (1626–1629)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa Adolfa</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę podczas elekcji i w pierwszych latach panowania Zygmunta III Wazy odegrał Jan Zamojski</p> <p>– wymienia przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty</p> <p>– omawia skutki wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty</p> <p>– przedstawia skutki wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>regaliści</i>, <i>popularyści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie unię polsko-szwedzką (1592–1599), bitwę pod Guzowem (1607)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Trzcianą (1629)</p> <p>– identyfikuje postać Krzysztofa „Pioruna” Radziwiłła</p> <p>– omawia okoliczności i przebieg elekcji w 1587 r.</p> <p>– wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki rokосу Zebrzydowskiego</p> <p>– opisuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły</p>	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Byczyną (1588)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Czarnem (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty</p> <p>– omawia, jak doszło do rokосу Zebrzydowskiego</p>	<p>– ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III Wazy</p>
<p>Wojny z Moskwą w pierwszej połowie XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka Smuta • Czas dymitriad • Wojna 	<p>– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I</p>	<p>– lokalizuje w czasie wojnę z Moskwą (1609–1619)</p> <p>– lokalizuje w czasie i</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>patriarchat</i>, <i>Wielka Smuta</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i></p> <p>– identyfikuje postać</p>	<p>– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku</p>

	<p>Rzeczypospolitej z Moskwą</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrata Kremla przez Polaków • Wojna o Smoleńsk 	<p>dymitriadę (1604–1606)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy – wymienia przyczyny dymitriad – przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w I połowie XVII w. 	<p>przestrzeni rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Dymitra Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa – opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją – omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612) – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny Mniszchówny, Dymitra II Samozwańca, Wasyla Szujskiego – omawia przebieg i skutki I dymitriady – przedstawia przebieg i skutki II dymitriady – wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i Władysława IV 	<p>Fiodora I, Dymitra</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polacy utracili władzę na Kremlu – omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen ze Szwecją i Rosją w I połowie XVII w. 	<p>XVII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy
<p>Wojny z Turcją w pierwszej połowie XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja na kresach Rzeczypospolitej • Problem tatarski • Przyczyny wojen z Turcją • Cecora i Chocim 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>przedmurze chrześcijaństwa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimem (1621) – wskazuje na mapie obszary Ukrainy – wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano przedmurzem chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Dziki Pola, ataman, jasyr</i> – identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – omawia okoliczności wybuchu wojny polsko-tureckiej za panowania Zygmunta III Wazy – przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620–1624 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Zaporoże, Sicz</i> – lokalizuje w czasie pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Ochmatowem (1644) – wskazuje na mapie Zaporoże, chanat krymski – przedstawia organizację wewnętrzną Kozaków – wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację społeczno-polityczną na kresach Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w.

				aktywność Tatarów i Kozaków		
Powstanie kozackie	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny powstań kozackich Wybuch powstania Chmielnickiego od Zbaraża do Batoha Wojna z Moskwą 	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1658)</p> <p>– identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę</p> <p>– wymienia przyczyny powstań kozackich na Ukrainie</p> <p>– przedstawia skutki powstania Chmielnickiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>rejestr kozacki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejaślawiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postać Jeremiego Wiśniowieckiego</p> <p>– przedstawia przyczyny, powstania Chmielnickiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejaślawiu</p> <p>– wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod oblężenie Zbaraża (1649), ugodę zborowską (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), ugodę w Żwańcu (1653), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660)</p> <p>– identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego</p> <p>– omawia przebieg powstania Chmielnickiego</p> <p>– wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje</p> <p>– omawia przebiegi skutki wojny z Rosją o Ukrainę</p>	<p>– wyjaśnia, jaki wpływ na bunty kozackie miało poczucie odrębności wyznaniowej i etnicznej</p> <p>– wyjaśnia, jakie cechy armii kozackiej sprawiły, że była ona pożądaną siłą zbrojną na kresach Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p> <p>– ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego</p>
Potop szwedzki i kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny szwedzkiej napaści Potop szwedzki Wojna wyzwolenicza ze Szwecją Zniszczenia wojenne Plany reform Jana Kazimierza 	<p>– stosuje pojęcia <i>oligarchia magnacka</i>, <i>liberum veto</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze zastosowanie <i>liberum veto</i> (1652), potop szwedzki (1655–1660)</p> <p>– identyfikuje postacie</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>wojna partyzancka</i>, <i>wojna podjazdowa</i>, <i>ksenofobia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza (1668)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wypędzenie arian (1658), bitwę pod Mątwami (1666)</p> <p>– opisuje proces oligarchizacji życia politycznego</p>	<p>– ocenia postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją</p> <p>– ocenia plany reform Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– ocenia proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej w XVII</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany ustrojowe • Sytuacja wyznaniowa • Rokosz Lubomirskiego 	<p>Jana Kazimierza, Stefana Czarnieckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny potopu szwedzkiego – opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim 	<p>Kiejdanach (1655), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Karola X Gustaw, Władysława Sycińskiego – przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza – wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami – omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami – przedstawia postanowienia pokoju w Oliwie – wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało liberum veto 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego – przedstawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia – wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej – przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoshu Lubomirskiego 	<p>Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w. – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. 	<p>w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.
<p>Panowanie Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Król „Piast” – Michał Korybut Wiśniowiecki • Wojna z Turcją • Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją • Wyprawa wiedeńska • Późne lata panowania 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Ligi Świętej (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), pokój Grzymułtowskiego (1686) i 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>malkontenci</i>, <i>fakcja</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), rozejmu w Żurawnie (1676) i jego 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Piotra Doroszenki – wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie – wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Jana III Sobieskiego – ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy

	Jana III Sobieskiego		<p>jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Michała Korybuta Wiśniowieckiego – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich – wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu – przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa – wymienia postanowienia pokoju Grzymułtowskiego – przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach 	<p>postanowienia, bitwę pod Parkanami (1683),</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Marii Kazimiery d'Arquien – omawia panowanie Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg – omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego – charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej – przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696 – przedstawia, jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego 	
Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początek baroku w Rzeczypospolitej • Sztuka barokowa • Literatura polskiego baroku • Nauka i oświata • Sarmatyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>sarmatyzm</i> – lokalizuje w czasie barok w Polsce (k. XVI–poł. XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) – wymienia cechy charakterystyczne kultury 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>orientalizacja</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska – przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza – omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Macieja Kazimierza Sarbieńskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przejawy sarmatyzmu w mentalności i życiu codziennym szlachty polskiej

		sarmatyzmu	literatury baroku w Polsce – wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej	sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce – wyjaśnia wpływ szlachty na sztukę i literaturę baroku w Polsce	– określa, jaki wpływ na architekturę polskiego baroku miał mecenat królewski, kościelny i magnacki – omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczypospolitej w XVII w.	
Rozdział V. Europa i świat w okresie oświecenia						
Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Eksplozja demograficzna • Rozwój gospodarczy Wielkiej Brytanii • Rewolucja przemysłowa • Maszyna parowa • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe idee ekonomiczne 	<p>– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja</i></p> <p>– przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w.</p> <p>– przedstawia skutki rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769)</p> <p>– identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji</p> <p>– omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764)</p> <p>– identyfikuje postać François Quesnaya</p> <p>– przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p> <p>– omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733)</p> <p>– identyfikuje postacie Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa</p> <p>– omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób XVIII-wieczne koncepcje ekonomiczne odbiegały od zasad merkantylizmu</p>	– ocenia skutki społeczne przemian gospodarczych w XVIII w.

Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza oświecenia • Główne idee oświeceniowe • Nauka i szkolnictwo • Literatura piękna i prasa • Literatura polityczna • Sztuka czasów oświecenia 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Europie (XVIII w.)</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, trójpodział władzy, klasycyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Benjamina Franklina, Johna Locka, Karola Monteskiusza, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta</p> <p>– charakteryzuje główne idee oświeceniowe</p> <p>– wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej</p> <p>– charakteryzuje myśl polityczną epoki oświecenia</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>deizm, ateizm, prawa naturalne</i></p> <p>– identyfikuje postacie Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza</p> <p>– przedstawia genezę oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>masoneria, sentymentalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Karola Linneusza, Daniela Defoe, Jacquesa i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacquesa–Louisa Davida</p> <p>– przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia</p> <p>– przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele</p>	<p>– ocenia, czy oczekiwania stawiane w oświeceniu artystom poszerzały, czy ograniczały ich możliwość ekspresji</p> <p>– ocenia poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia</p>
Absolutyzm oświecony w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Idea absolutyzmu oświeconego • Rosja za rządów Piotra Wielkiego • Rosja za czasów Katarzyny II Wielkiej • Prusy nowym mocarstwem • Austria i Habsburgowie • Absolutyzm oświecony Habsburgów 	<p>– stosuje pojęcie <i>absolutyzm oświecony</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721)</p> <p>– identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>józefinizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie Królestwa Prus (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763)</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II</p> <p>– wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach</p> <p>– omawia reformy Piotra I Wielkiego i Katarzyny II Wielkiej</p> <p>– wymienia reformy Marii</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna, państwo policyjne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie sankcji pragmatycznej (1713)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709)</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka I Hohenzollerna, Karola VI</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego,</p>	<p>– lokalizuje w czasie wcielenie chanatu krymskiego do Rosji (1763)</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną</p> <p>– porównuje reformy wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii</p>	<p>– ocenia politykę władców rosyjskich w okresie absolutyzmu oświeconego</p> <p>– ocenia konsekwencje reform oświeceniowych w Austrii i Prusach</p> <p>– ocenia, czy skutek zmian wprowadzonych przez władców oświeconych poprawił się poziom życia ich poddanych</p>

			Teresy i Józefa II	<p>Marii Teresy, Józefa II</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie cele przyświecały Piotrowi I Wielkiemu i Katarzynie II Wielkiej – opisuje proces budowania państwa absolutyzmu oświeconego w Prusach 		
Powstanie Stanów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie • Konflikt z władzami brytyjskimi • Wojna o niepodległość • Konstytucja Stanów Zjednoczonych 	<p>– stosuje pojęcia <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787)</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona</p> <p>– wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi</p> <p>– przedstawia założenia Deklaracji niepodległości</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Karta Praw, republikanie, demokraci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781)</p> <p>– identyfikuje postaci Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu kolonistów przeciwko władzom metropolii</p> <p>– przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych</p> <p>– omawia założenia Karty Praw</p> <p>– omawia rolę Polaków w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>ustawa stemplowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie ustawy stemplowej (1765)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), postanowienia pokoju w Wersalu (1783)</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Jeffersona,</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych</p> <p>– wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w USA</p>	<p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie ustawy o herbacie (1773), I kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775)</p> <p>– przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne</p>	<p>– ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości</p> <p>– ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>

			wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych			
Rewolucja francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Francja za Ludwika XVI • Zwołanie Stanów Generalnych • Wybuch rewolucji • Zmiana ustroju Francji 	<p>– stosuje pojęcia <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie szturm na Bastylię (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika XVI</p> <p>– wymienia przyczyny rewolucji francuskiej</p> <p>– wymienia postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789)</p> <p>– identyfikuje postacie Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre’a, Georges’a Dantona</p> <p>– omawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego</p> <p>– przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji</p> <p>– wymienia pierwsze reformy konstytuancy</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), wielka trwoga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie otwarcie Stanów Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuancy (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Emmanuela–Josepha Sieyès’a, Josepha Marie de La Fayette’a, Jean–Paula Marata</p> <p>– wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>sankiuloci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie marsz na Wersal (X 1789)</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne</p> <p>– przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r.</p>	<p>– ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych</p> <p>– ocenia, jaki wpływ na prace konstytuancy miały działania podejmowane przez mieszkańców Paryża i prowincji</p>
Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z Austrią i Prusami 	<p>– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów,</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Konwent Narodowy, Komitet</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>żyrondyści, górale,</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wybuch</p>	<p>– ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek monarchii • Skutki egzekucji króla • Dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański i dyktatoriat • Znaczenie rewolucji 	<p><i>wielki terror, przewrót termidoriański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794)</p> <p>– identyfikuje postać Maximiliena Robespierre’a</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów</p> <p>– przedstawia skutki rewolucji francuskiej</p>	<p><i>Ocalenia Publicznego, Trybunał rewolucyjny, dyktatoriat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793)</p> <p>– omawia okoliczności upadku monarchii we Francji</p> <p>– przedstawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje</p>	<p><i>„bagnó”, powstanie w Wandei</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), ścięcie Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie dekretu o podejrzanych (1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795)</p> <p>– przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów</p>	<p>powstania w Wandei (1793)</p> <p>– przedstawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji</p> <p>– przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI</p>	<p>perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>
--	---	--	--	---	--	---

Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej

Czasy saskie	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Augusta II Mocnego • Polityka zagraniczna • Sejm Niemy i jego znaczenie • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie 	<p>– stosuje pojęcie <i>Collegium Nobilium</i></p> <p>– lokalizuje w czasie obrady sejmu niemego (1717)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu</p> <p>– przedstawia postanowienia sejmu niemego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sejm Niemy, Familia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę północną (1700–1721), zawarcie traktatu Loewenwolda (1732), założenie Collegium Nobilium (1740)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Augusta II Mocnego</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republikanci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską (1704), pokój w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733), wojnę o sukcesję polską (1733–1736)</p> <p>– identyfikuje postać</p>	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Połtawą (1709), pokój w Nystad (1721)</p> <p>– identyfikuje postać Franciszka Ludwika Contiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny</p> <p>– przedstawia okoliczności i skutki podwójnej elekcji w 1733 r.</p>	<p>– ocenia polityczne konsekwencje sejmu niemego</p> <p>– ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów</p>
--------------	--	---	---	--	--	---

			Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej – omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania Augusta III	Karola XII – omawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną – charakteryzuje panowanie Augusta III – przedstawia projekty reform społecznych i politycznych w I połowie XVIII w.	– porównuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów	
Początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy 	– stosuje pojęcia <i>Szkoła Rycerska, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia prawa kardynalne	– stosuje pojęcia <i>dysydenci, prawa kardynalne, Rada Nieustająca</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775) – identyfikuje postać Józefa Pułaskiego – przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia reformy sejmu konwokacyjnego – wyjaśnia, w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej – wymienia postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775	– stosuje pojęcie <i>konfederacja w Radomiu</i> – lokalizuje w czasie konfederacji Toruniu, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768), powołanie Rady Nieustającej (1775) – identyfikuje postacie Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego – omawia przebieg ostatniej elekcji w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej – omawia okoliczności	– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III – wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego – opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej	– ocenia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej – ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej

				przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej		
Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia na ziemiach polskich • Edukacja i nauka • Mecenat królewski i sztuki piękne • Literatura oświecenia w Polsce 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Rzeczypospolitej (poł. XVIII – pocz. XIX w.), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, obiady czwartkowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia</p> <p>– przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce</p>	<p>– lokalizuje w czasie założenie Teatru Narodowego (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Stanisława Trembeckiego</p> <p>– omawia początki oświecenia na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce</p> <p>– przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego</p>	<p>– identyfikuje postacie Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego idee oświeceniowe pojawiły się w Rzeczypospolitej z opóźnieniem</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce</p>
Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po I rozbiórce • Zmiana sytuacji w Europie • Początek obrad Sejmu Wielkiego 	<p>– stosuje pojęcia <i>Sejm Wielki, Sejm Czteroletni</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek obrad Sejmu Wielkiego (X 1788)</p> <p>– identyfikuje postacie Katarzyny II, Stanisława</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>protektorat, ofiara wieczysta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rzędy królewsko-ambadorskie, czarna procesja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789),</p>	<p>– lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787)</p> <p>– charakteryzuje sytuację Rzeczypospolitej po I rozbiórce</p>	<p>– ocenia reformy Sejmu Wielkiego</p> <p>– ocenia wpływ reform sejmowych z 1791 na ustrój Rzeczypospolitej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze reformy Sejmu Wielkiego • Sejm Czteroletni 	<p>Augusta Poniatowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia pierwsze reformy Sejmu Wielkiego – wymienia reformy sejmu z 1791 r. 	<p>o miastach królewskich (IV 1791)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy – omawia reformy Sejmu Wielkiego 	<p>tzw. czarną procesję (1789), przymierze z Prusami (1790)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Jana Dekerta – wyjaśnia, na czym polegały rządy królewsko-ambadorskie – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla planów reform ustrojowych miał zjazd w Kaniowie 	
Konstytucja 3 maja	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Postanowienia Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie Konstytucji 3 maja • II rozbiór Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie wojna w obronie konstytucji – lokalizuje w czasie wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792) – identyfikuje postać Szymona 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta – przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę inicjatorów konfederacji targowickiej – ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji – ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski

		Tadeusza Kościuszki – wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja	Franciszka Ksawerego Branickiego, Józefa Poniatowskiego – charakteryzuje zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej – wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r. – opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej	Kossakowskiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościenne – omawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej – przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności II rozbioru Rzeczypospolitej		
Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Sytuacja w Rzeczypospolitej po II rozbiórze Wybuch powstania kościuszkowskiego Insurekcja kościuszkowska Upadek powstania Koniec Rzeczypospolitej 	<p>– stosuje pojęcie <i>insurekcja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstania kościuszkowskie (1794–1795)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raławicami (4 IV 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795)</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego</p> <p>– omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Uniwersał połaniecki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału połanieckiego (V 1794)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Rada Najwyższa Narodowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795)</p> <p>– identyfikuje postać Tomasza Wawrzeckiego</p> <p>– charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiórze</p> <p>– przedstawia okoliczności wybuchu</p>	<p>– identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Fryderyka Wilhelma II</p> <p>– omawia cele i działalność emigracji niepodległościowej</p>	<p>– ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli niepodległościowej</p> <p>– ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego</p> <p>– ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego</p>

			<p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej</p>	<p>powstania kościuszkowskiego</p> <p>– omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim pełniła Rada Najwyższa Narodowa</p>		
Rozdział VII. Epoka napoleońska						
Od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoratu • Koniec I koalicji antyfrancuskiej • Napoleon w Egipcie • Zamach stanu 18 brumaire'a • Reformy Napoleona • Kodeks Napoleona • Napoleon cesarzem Francuzów 	<p>– stosuje pojęcie <i>Kodeks Napoleona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona Bonaparte</p> <p>– wymienia reformy Napoleona Bonaparte</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>dyktatorat, konsulat, konkordat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie dyktatoratu (1794–1799), rządy konsulatu (1799–1804), konkordat z papieżem (1801)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Napoleona Bonaparte</p> <p>– charakteryzuje rządy dyktatoratu</p> <p>– charakteryzuje rządy konsulatu</p> <p>– opisuje okoliczności przejścia władzy przez Napoleona jako cesarza Francuzów</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zamach stanu 18 brumaire'a, plebiscyt</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokoju w Campo Formio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire'a (1799)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa II koalicji antyfrancuskiej</p> <p>– identyfikuje postacie Jeana-François Champolliona, Józefiny</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju z Campo Formio</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu</p> <p>– opisuje okoliczności przewrotu 18 brumaire'a</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799)</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoratu</p> <p>– przedstawia okoliczności zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską</p>	<p>– ocenia rolę i działalność Napoleona Bonaparte w okresie dyktatoratu i konsulatu</p>

Cesarstwo francuskie Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z III koalicją • Wojna z IV koalicją • Szczyt potęgi napoleońskiej 	<p>– stosuje pojęcie <i>blokada kontynentalna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona I</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>bitwa trzech cesarzy</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Franciszka II, Aleksandra I</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju w Tylży</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Związek Reński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia, bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Ławą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcia Hiszpanii przez Napoleona (1808)</p> <p>– identyfikuje postacie Horacego Nelsona, Marii Ludwiki</p> <p>– wskazuje na mapie państwa III i IV koalicji antyfrancuskiej</p> <p>– przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w 1809 r. Napoleon osiągnął szczyt swojej potęgi</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806)</p> <p>– omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską</p> <p>– przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską</p>	<p>– ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania</p>
Upadek Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wojny z Rosją • Wyprawa na Moskwę • Upadek Napoleona • 100 dni Napoleona 	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Napoleona na Moskwę</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>taktyka spalonej ziemi</i>, „<i>bitwa narodów</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie abdykację Napoleona</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie pokój paryski (1814)</p> <p>– lokalizuje w czasie i</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie VII koalicji antyfrancuskiej (1815)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo</p>	<p>– ocenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812–1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy</p>

		(1812–1813) – wymienia przyczyny wojny Napoleona I z Rosją – wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r.	(1814), 100 dni Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wyjaśnia, na czym polegała potęga Wielkiej Armii – przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo	przestrzeni bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę – przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla walczących stron miała bitwa pod Lipskiem	francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r.	– ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy
Polacy w wojnach napoleońskich	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich 	– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797) – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech	– stosuje pojęcie <i>Legia Naddunajska</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), wysłanie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802) – identyfikuje postać Karola Kniaziewicza – opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech – przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	– lokalizuje w czasie utworzenie pokój w Lunéville (1801) – opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich – przedstawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo	– omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu Kościuszkowskim i III rozbiore Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego spadło zainteresowanie Francji wykorzystaniem potencjału militarnego Legionów Polskich	– ocenia wkład Polaków w budowanie hegemonii Francji napoleońskiej w Europie
Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy 	– lokalizuje w czasie ogłoszenie konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807), powstanie Królestwa Polskiego	– stosuje pojęcie <i>dekret grudniowy</i> – lokalizuje w czasie pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807),	– stosuje pojęcie <i>Komisja Rządząca</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę	– omawia organizację władz na ziemiach polskich zajętych przez wojska napoleońskie w 1807 r.	– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków

	<p>Księstwa Warszawskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa Warszawskiego 	<p>(1815)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Księstwo Warszawskie (1807–1812) – identyfikuje postać Jana Henryka Dąbrowskiego – charakteryzuje ustrój Księstwa warszawskiego – wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813) – identyfikuje postać Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży – przedstawia sukcesy i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego 	<p>pod Frydlandem (1807)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego – omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czemu Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej 	
--	--	--	--	--	--	--

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego i technikum – zakres podstawowy

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. System wiedeński w Europie						
Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> • Cele kongresu • Zasady ustanowione na kongresie • Nowe granice • Święte Przymierze 	<p>- stosuje pojęcia <i>kongres wiedeński, Święte przymierze</i></p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra I Romanowa, Fryderyka Wilhelma III Hohenzollerna, Franciszka I Habsburga</p> <p>- wymienia państwa decydujące na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia państwa, które stanowiły trzon Świętego Przymierza</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi europejskiej</i></p> <p>- lokalizuje w czasie kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego</p> <p>- identyfikuje postacie Klemensa Metternicha, Charlesa Talleyranda</p> <p>- przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>system wiedeński, reakcja, „koncert mocarstw”</i></p> <p>- lokalizuje w czasie „sto dni” Napoleona (III - VI 1815), bitwę pod Waterloo (VI 1815)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego</p> <p>- identyfikuje postać Roberta Stewarta Castlereagha</p> <p>- charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch</p> <p>- omawia zmiany na</p>	<p>- wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego utrzymano podział polityczny Niemiec i Włoch</p> <p>- przedstawia wpływ idei rewolucyjnych na losy Ameryki Południowej</p>	<p>- ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand</p> <p>- ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>- ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim</p>

			<p>ski</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim - przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza 	<p>mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego</p>		
<p>Nowy czy stary porządek w Europie?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwno systemowi wiedeńskiemu • Ruch odrodzenia narodowego we Włoszech • Sytuacja w państwach niemieckich • Powstanie dekabrystów • Wyzwolenie Grecji • Rewolucja lipcowa we Francji • Niepodległość Belgii 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>risorgimento</i>, <i>karbonariusze</i>, <i>Młode Włochy</i>, <i>monarchia lipcowa</i> - lokalizuje w czasie rewolucję lipcową we Francji (1830) - identyfikuje postać Ludwika Filipa - wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia, <i>dekabryści</i>, <i>ruch filhellenistyczny</i> - lokalizuje w czasie powstanie dekabrystów (1825), powstanie niepodległej Grecji (1829) - lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - identyfikuje postacie Giuseppe Mazziniego i Mikołaja I - przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego - omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów - omawia przyczyny i 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>ruch burszów</i>, <i>Związek Północny</i>, <i>Związek Południowy</i> - lokalizuje w czasie wybuch powstania Greków przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), powstanie belgijskie (1830) - lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza - identyfikuje postacie Filipa Buonarrotiego, Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa, Wilhelma I, Leopolda I - charakteryzuje działalność włoskiego ru- 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), powstanie Związku Południowego i Związku Północnego (1821), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1831) - przedstawia, w jaki sposób europejscy rewolucjoniści w pierwszej połowie XIX w. łączyli postulaty narodowe ze społecznymi - omawia przebieg walk o niepodległość Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej - ocenia rolę państw Świętego Przymierza w tłumieniu ruchów rewolucyjnych w latach 20. i 30. XIX w.

			przebieg rewolucji lipcowej we Francji	chu odrodzenia narodowego - omawia walkę Belgów o niepodległość		
Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> • Od rewolucji agrarnej do industrializacji • Rewolucja przemysłowa w Europie • Rozwój komunikacji • Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych • Skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>rewolucja przemysłowa, proletariat</i> - lokalizuje w czasie - wyjaśnia, dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie - wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w. - wymienia skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>industrializacja, urbanizacja, społeczeństwo industrialne</i> - lokalizuje w czasie - opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) - identyfikuje postacie George'a Stephensa, Samuela Morse'a, Samuela Colta - wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej - omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w. - wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>rewolucja agrarna</i> - lokalizuje w czasie - pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834) - identyfikuje postacie Nicolasa Cugnota, Isaaca Singera - wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i rewolucją przemysłową - wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej - przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>luddyci</i> - lokalizuje w czasie - wystąpienia luddystów (1811–1813) - identyfikuje postać Neda Ludda - wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle - wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki rewolucji przemysłowej wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty - omawia wynalazki i odkrycia, które miały wpływ na rozwój kolei
Nowe idee polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny nowych nurtów politycznych • Wolność i równość 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawo-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>utylitaryzm, czartyści</i> - identyfikuje postać 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>falanster</i> - identyfikuje postacie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało poja-

	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwno rewolucjom • Początki ruchu robotniczego • Początki socjalizmu • Na drodze do rewolucji proletariackiej 	<p>- identyfikuje postacie Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa</p> <p>- wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p><i>dowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848)</p> <p>- identyfikuje postacie Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona, Charles'a Fouriera, Roberta Owena</p> <p>- omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym</p> <p>- przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na rozwój ruchu robotniczego</p> <p>- omawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe</p>	<p>Françoisa Chateaubrianda</p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836-1848)</p> <p>- wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów oraz socjalistów i komunistów</p> <p>- omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy</p> <p>- omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania</p>	<p>Joseph de Maistre'a, Louisa de Bonalda</p> <p>- wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów</p> <p>- przedstawia cele i skutki działalności czartystów</p> <p>- przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>wienie się nowych idei politycznych</p> <p>- ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa</p>
Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji • Rewolucja 	<p>- stosuje pojęcie <i>Wiosna Ludów</i></p> <p>- lokalizuje w czasie Wiosnę Ludów (1848-1849)</p> <p>- lokalizuje w prze-</p>	<p>- lokalizuje w czasie rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), działalność parlamentu frankfurckiego (V 1848 – V 1849), wy-</p>	<p>- lokalizuje w czasie zarazę ziemniaczaną w Europie (1845-1847), bitwę pod Custozzą (1848), objęcia tronu przez Franciszka Józefa</p>	<p>- ocenia, które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni</p>

	<p>wiedeńska</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich • Wiosna Ludów w państwach włoskich • Skutki Wiosny Ludów • Udział Polaków we Wiośnie Ludów 	<p>strzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Ludwika Napoleona Bonaparte (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema - omawia przyczyny Wiosny Ludów - przedstawia skutki Wiosny Ludów 	<p>1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848), ogłoszenie cesarstwa we Francji (1852)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Giuseppe Mazziniego, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza - wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji - wymienia, które z wystąpień Wiosny Ludów były rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniem narodowymi - omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech 	<p>branie Ludwika Napoleona Bonaparte prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849), zamach stanu we Francji (1851)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV - wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów - wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę - omawia rolę parlamentu frankfurckiego w czasie Wiosny Ludów - opisuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich - przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach 	<p>I (XII 1848), bitwę pod Novarą (1849)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Franciszka Sznajde - przedstawia, jak zmieniła się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów - wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej - omawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów - wyjaśnia, dlaczego idee zjednoczenia Niemiec i Włoch w czasie Wiosny Ludów nie doczekały się realizacji 	<p>żadnego wpływu</p> <ul style="list-style-type: none"> - oceń trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów
Rozdział II. Ziemie polskie w pierwszej połowie XIX stulecia						

System wiedeński na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy podział ziem polskich • Zabór pruski po kongresie wiedeńskim • Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim • Galicja i Rzeczpospolita Krakowska • Ziemie zabrane 	<p>- stosuje pojęcia <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie</i></p> <p>- lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim</p> <p>- omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>germanizacja, uwłaszczenie ziemie zabrane, reforma regulacyjna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816–1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848)</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka I, Wilhelma III</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim</p> <p>- przedstawia sposób zarządzania Galicją</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>sejm prowincjonalny</i></p> <p>- lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818)</p> <p>- identyfikuje postacie Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella</p> <p>- przedstawia sytuację społeczną w zaborze pruskiemu, pruskiemu i austriackim</p> <p>- wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między szlachtą i chłopami w Galicji</p> <p>- omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej</p> <p>- omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych</p> <p>- omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim</p>	<p>- porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>- porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>- ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej</p>	<p>- ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych</p>
Królestwo Polskie	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój Królestwa Polskiego • Sytuacja społeczna i gospodarcza • Działalność legalnej opozycji 	<p>- stosuje pojęcia <i>opozycja legalna, opozycja nielegalna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>kaliszanie, cenzura prewencyjna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie Wolnomularstwa Narodowego</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828)</p>	<p>- lokalizuje w czasie działalności Towarzystwa Filomatów (1817-1823)</p> <p>- identyfikuje postać, Tomasza Zana</p>	<p>- ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsze spiski 	<p>(1815)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Aleksandra I, Konstantego Romanowa i Adama Jerzego Czartoryskiego - wymienia najważniejsze zagłębienia przemysłowe w Królestwie Polskim - wymienia najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim 	<p>(1819), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Adama Mickiewicza i Józefa Zajączka - omawia ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r. - wymienia instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską - omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki - wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim - wyjaśnia, co odróżniało opozycję legalną i nielegalną w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Seweryna Krzyżanowskiego - wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie - omawia rozwój rolnictwa i przemysłu w Królestwie Polskim - wyjaśnia, kto należał do opozycji legalnej w Królestwie Polskim - omawia działalność opozycji nielegalnej w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane 	
--	---	---	---	---	--	--

<p>Powstanie listopadowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Noc listopadowa • Co dalej z powstaniem? • Wojna z Rosją • Powstanie poza Królestwem Polskim • Międzynarodowa reakcja na powstanie • Następstwa powstania listopadowego 	<p>- stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830)</p> <p>- identyfikuje postaci Piotra Wysockiego i Józefa Chłopickiego</p> <p>- wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego</p> <p>- wymienia represje, jakie spadły na Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>noc paskiewiczowska, katorga</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), , detronizację Mikołaja I (25 I 1831) wprowadzenie Statutu Organicznego (1832),</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołką (26 V 1831), obronę Warszawy (6-8 IX 1831)</p> <p>- identyfikuje postaci Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Iwana Paskiewicza</p> <p>- omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego</p> <p>- opisuje wydarzenia</p>	<p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie Józefa Chłopickiego dyktatorem powstania (5 XII 1830), wybuch wojny z Rosją (II 1831), wprowadzenie stanu wojennego (1833)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Stoczkim i Dobrem (II 1831), bitwy pod Warem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831)</p> <p>- identyfikuje postaci Maurycego Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądzyńskiego, Józefa Dwernickiego, Emilii Plater</p> <p>- omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania</p> <p>- omawia przebieg wojny z Rosją</p> <p>- przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego</p> <p>- omawia reakcje pań-</p>	<p>- lokalizuje w czasie likwidację polskiego podziału administracyjnego (1837), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847)</p> <p>- identyfikuje postać Michała Radziwiłła i Konstantego Ordona</p> <p>- omawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym</p> <p>- omawia działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej</p> <p>- przedstawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego chłopci w niewielkim stopniu poparli zryw powstańczy</p>	<p>- ocenia postawę przywódców powstania wobec problemu kontynuowania walki z zaborcą</p> <p>- ocenia wpływ decyzji sejmu na przebieg powstania listopadowego</p> <p>- ocenia międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe</p>
------------------------------	--	---	---	---	---	---

			<p>nocy listopadowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką - przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy - przedstawia przykłady polityki rusyfikacyjnej po powstaniu listopadowym 	<p>stw europejskich na wybuch powstania listopadowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego 		
<p>Wielka Emigracja i konspiracja w kraju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na wygnaniu • Stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji • Działalność spiskowa w kraju 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Wielka Emigracja</i> - lokalizuje w czasie powstanie - identyfikuje postać Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką - wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>emigrariusz</i> - lokalizuje w czasie powstanie Hôtelu Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) - założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), - lokalizuje w przestrzeni kierunku emigracji polskiej w latach 1831–1832 - identyfikuje postacie 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836) - identyfikuje postacie Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego - opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listo- 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), powstanie Młodej Polski (1834), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840-1844), utworzenie Związku Plebejuszy (1842), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski

			<p>Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami 	<p>padowym</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy Królestwa Polskiego niechętnie odnosili się do działań spiskowych - wymienia organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Stanisława Worcella, Seweryna Goszczyńskiego, Karola Levitoux - wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej - porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami 	
<p>Wiosna Ludów na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie 1846 • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>rabacja</i> - lokalizuje w czasie początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II-III 1846) - identyfikuje postać Jakuba Szeli - wyjaśnia, w jakich 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846) - identyfikuje postacie Edwarda Dembowskiego, Ludwika Mięrosławskiego - omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>serwituty</i> - lokalizuje w czasie ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) - identyfikuje postacie Jana Tyssowskiego, Fryderyka Colomba, 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Miłosławiem (IV 1848), bitwę pod Sokołowem (V 1848) - identyfikuje postacie Leona Przyłuskiego, Wacława Zaleskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków - lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie chochołowskie

		<p>okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim - omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim 	<p>Franza von Stadiona</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia plany powstańcze przygotowane przy współudziale emisariuszy TDP - wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznańskim poniosły klęskę 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg 	
<p>Kultura polskiego romantyzmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polski romantyzm • Romantyzm w Europie • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>romantyzm</i> - identyfikuje postacie Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina - wymienia cechy romantyzmu - wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>wieszcz</i> - lokalizuje w czasie publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822) - identyfikuje postacie Cypriana Norwida, Aleksandra Fredry, Józefa Ignacego Krasińskiego, Stanisława Moniuszki, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwiga van Beethovena, Adama Jerzego Czartoryskiego - wyjaśnia, dlaczego romantyzm był reakcją na klasycyzm - omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej - wymienia instytucje 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825) - identyfikuje postacie Piotra Michałowskiego, Artura Grottgera, Andrzeja Towiańskiego, Friedricha Schillera, Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Samuela Bogumiła Lindego - wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) - identyfikuje postacie Seweryna Goszczyńskiego, Roberta Burnsa, Théodore'a Géricault, Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego - porównuje sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej

			<p>polskiego życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>- przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815-1830</p>		
Rozdział III. Europa i świat w drugiej połowie XIX wieku						
<p>Od wojny krymskiej do zjednoczenia Włoch</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna krymska i jej następstwa • Początki jednoczenia Włoch • Zjednoczenie Włoch 	<p>- lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853-1856) i powstanie Królestwa Włoch (1861)</p> <p>- identyfikuje postać Giuseppe Garibaldi i Wiktora Emanuela II</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej</p> <p>- wymienia główne etapy jednoczenia Włoch</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>odwilż posewastopolska</i>, <i>risorgimento</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę koalicji francusko-sardyńskiej z Austrią (1859), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Rzymu do Włoch (1870)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” (1860)</p> <p>- identyfikuje postać Camilla Cavoura</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrał Piemont</p> <p>- opisuje proces jednoczenia Włoch</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>pan-slawizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstania w Toskanii, Modenie, Parmie pierwszą konwencję genewską (1864), powstanie Czerwonego Krzyża (1864)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Sewastopola (1855)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch</p> <p>- identyfikuje postacie Mikołaja I, Aleksandra II, Jeana Henriego Dunanta i Giuseppe Verdiego</p> <p>- przedstawia przebieg wojny krymskiej</p> <p>- przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża</p>	<p>- lokalizuje w czasie pokój w Paryżu (1856)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859)</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego wojna krymska może być uważana za koniec porządku wiedeńskiego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Francja w procesie jednoczenia Włoch</p> <p>- porównuje koncepcje zjednoczenia Włoch proponowane przez Giuseppe Garibaldi i Camilla Cavoura</p>	<p>- ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego</p>

				- omawia politykę prowadzoną przez rząd Camilla Cavoura		
Zjednoczenie Niemiec	<ul style="list-style-type: none"> • Wielkie czy Małe Niemcy? • Zjednoczenie Niemiec „krwią i żelazem” • Powstanie Austro-Węgier • Wojna z Francją • Komuna Paryska 	<p>- stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i></p> <p>- lokalizuje w czasie utworzenie ustanowienie Cesarstwa Niemieckiego (I 1871)</p> <p>- identyfikuje postać Ottona von Bismarcka</p> <p>- wyjaśnia, na czym miał polegać proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”</p> <p>- wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>Małych Niemiec, Wielkich Niemiec, Komuna Paryska</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę koalicji prusko-austriackiej z Danią (1864), wojnę prusko-austriacką (1866), utworzenie Związku Północnoniemieckiego (1867), wojnę francusko-pruską (1870), pokój we Frankfurcie (V 1871), Komunę Paryską (III – V 1871)</p> <p>- identyfikuje postacie Wilhelma I Hohenzollerna, Napoleona III</p> <p>- przedstawia przyczyny i skutki wojny Austrii z Prusami</p> <p>- omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej</p>	<p>- lokalizuje w czasie utworzenie Niemieckiego Związku Celnego (1834), powstanie Austro-Węgier (1867)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (1866), oblężenie Sedanu i Metzu (1870)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec</p> <p>- identyfikuje postacie Helmutha von Moltke, Franciszka Józefa I</p> <p>- przedstawia proces budowania potęgi gospodarczej i politycznej Prus w XIX w.</p> <p>- omawia przyczyny i skutki wojny Prus i Austrii z Danią</p> <p>- wyjaśnia, jakie następstwa miała wojna prusko-austriacka dla każdej ze stron</p> <p>- wyjaśnia, w jakich</p>	<p>- lokalizuje w czasie pokój w Pradze (1866)</p> <p>- identyfikuje postacie Louisa Adolphe’a Thiersa, Jarosława Dąbrowskiego, Walego Wróblewskiego</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegało rewolucyjne znaczenie Komuny Paryskiej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym</p>	<p>- ocenia politykę zjednoczeniową Ottona von Bismarcka</p> <p>- omawia różnice i podobieństwa w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec</p>

				<p>okolicznościach doszło do upadku Komuny Paryskiej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja Austrii i Prus w procesie jednoczenia państw niemieckich</p>		
<p>Stany Zjednoczone w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa państwa i społeczeństwa USA • Geneza wojny secesyjnej • Wojna secesyjna • Skutki wojny secesyjnej 	<p>- lokalizuje w czasie wojnę secesyjną (1861–1865)</p> <p>- identyfikuje postać Abrahama Lincolna</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny secesyjnej miało ogłoszenie dekretu o zniesieniu niewolnictwa</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>izolacjonizm, secesja, abolicjonizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), zniesienie niewolnictwa w USA (1863)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1863)</p> <p>- identyfikuje postacie Ulyssesa Granta, Williama Shermana, Roberta Lee</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na gospodarkę i społeczeństwo miała migracja z Europy</p> <p>- omawia kwestię niewolnictwa i jej wpływ na konflikt między Północą a Południem</p>	<p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroego (1823), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni atak na Fort Sumter (1861)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni rozwój terytorialny USA w XIX w.</p> <p>- identyfikuje postacie Jamesa Monroego, Jeffersona Davisa, Johna Browna</p> <p>- przedstawia sytuację społeczną w USA w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>- omawia skutki ekspansji terytorialnej Stanów Zjednoczonych</p> <p>- omawia przebieg</p>	<p>- omawia rolę polityczną USA w obu Amerykach</p> <p>- porównuje potencjał gospodarczy, społeczny i polityczny obu stron konfliktu w wojnie secesyjnej</p> <p>- przedstawia sytuację rdzennej ludności Stanów Zjednoczonych w XIX w.</p> <p>- omawia polityczne, gospodarcze i społeczne skutki wojny secesyjnej</p>	<p>- ocenia, jakie znaczenie dla Stanów Zjednoczonych miała wojna secesyjna</p> <p>- omawia nowatorskie rozwiązania techniczne zastosowane w czasie wojny secesyjnej</p>

			- wyjaśnia, na czym polegała polityka izolacjonizmu	wojny secesyjnej		
Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy podział kontynentów • Przyczyny ekspansji kolonialnej • Kolonizacja Afryki • Kolonializm w Azji • Polityka kolonialna • Wojny i konflikty kolonialne 	<p>- stosuje pojęcia <i>kolonializm, imperializm</i></p> <p>- wymienia przyczyny ekspansji kolonialnej</p> <p>- wymienia skutki ekspansji kolonialnej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>protektorat, dominium</i></p> <p>- lokalizuje w czasie I wojnę opiumową (1839–1841), początek reformy Meiji (1868), otwarcie Kanału Sueskiego (1869)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni zasięg imperiów kolonialnych mocarstw europejskich w Afryce i Azji</p> <p>- omawia ekonomiczne, polityczne, militarne, społeczne i kulturowe przyczyny ekspansji kolonialnej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Japonia w przeciwieństwie do Chin nie uległa kolonizacji</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla polityki kolonialnej i imperialnej w XIX w.</p> <p>- wymienia przykłady konfliktów kolonialnych</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>półkolonia</i></p> <p>- identyfikuje postacie Cecila Johna Rhodesa, Mutsuhito, Ferdinanda de Lessepsa</p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899–1901), I wojnę burską (1880–1881), II wojnę burską (1899–1902)</p> <p>- opisuje proces kolonizacji Afryki przez Wielką Brytanię, Niemcy i Włochy</p> <p>- omawia politykę mocarstw europejskich wobec Chin</p>	<p>- lokalizuje w czasie otwarcie Japonii (1854), konferencję berlińską (1884–1885), powstanie Mahdiego (1881–1899), aneksję Hawajów przez USA (1898)</p> <p>- omawia przykłady zbrodni kolonizatorów w Afryce</p> <p>- omawia przykłady oporu rdzennych ludów Afryki i Azji wobec kolonizatorów</p> <p>- omawia proces kolonizacji Indochin</p>	<p>- ocenia postawy kolonizatorów wobec rdzennej ludności Afryki</p> <p>- ocenia skutki ekspansji kolonialnej w Afryce i Azji</p> <p>- ocenia znaczenie XIX-wiecznego kolonializmu dla metropolii i państw kolonizowanych</p>

<p>Postęp naukowy i techniczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój nauki • Rozwój medycyny i higieny • Rozwój techniki • Wpływ postępu technicznego na życie codzienne • Zmiany ludnościowe 	<p>- stosuje pojęcie <i>urbanizacja</i></p> <p>- lokalizuje w czasie</p> <p>- identyfikuje postacie Charlesa Darwina, Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena, Alberta Einsteina, Marii Skłodowskiej-Curie, Alexandra Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona</p> <p>- wymienia wynalazki techniczne przełomu XIX i XX w.</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>darwinizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie ogłoszenie teorii ewolucji Darwina (1859), wynalezienie telefonu (1876), odkrycie promieni Roentgena (1895) odkrycie polonu i radu (1898)</p> <p>- identyfikuje postacie Zygmunta Freuda, Dmitrija Mendelejewa, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Guglielma Marconiego, Aleksandra Popowa, Orvilla i Wilbura Wrightów, Henry'ego Forda</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miał wszechstronny rozwój nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój komunikacji</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały odkrycia naukowe drugiej połowy XIX i początków XX w.</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>anty-septyka</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pierwsze wręczenie Nagrody Nobla (1901), pierwszy lot samolotem (1903)</p> <p>- identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Gregora Mendla, Iwana Pawłowa, Roberta Kocha, Heinricha Hertza, Maxa Plancka, Pierre'a Curie, Ernsta von Siemensa, Carla Benza, Gottlieba Daimlera, Rudolfa Diesla</p> <p>- wymienia osiągnięcia naukowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i ścisłych</p> <p>- omawia zmiany w medycynie i higienie przełomu XIX i XX w.</p> <p>- omawia wpływ przemian cywilizacyjnych na zmiany ludnościowe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>- przedstawia wkład Polaków w rozwój nauki na przełomie XIX i XX w.</p>	<p>- lokalizuje w czasie pierwszą Wystawę Światową (1851), opracowanie układu okresowego pierwiastków (1869), opracowanie szczepionki przeciw wściekliznie (1885), powstanie wieży Eiffla (1889)</p> <p>- identyfikuje postacie Jeana Bernarda Foucaulta, Jamesa Maxwella, Ernesta Rutherforda, Antoine'a Henriego Becquerela, Louisa Blériota</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój technologii produkcji</p> <p>- opisuje, jakie były przyczyny i skutki wzrostu liczby ludności w Europie i na świecie</p>	<p>- ocenia wpływ postępu technicznego na życie codzienne</p>
------------------------------------	---	---	---	---	---	---

<p>Nowe ideologie i ruchy społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratyzacja w Europie Zachodniej • Socjalizm i ruch robotniczy • Chrześcijańska demokracja i nacjonalizm • Ruch na rzecz równouprawnienia kobiet 	<p>- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, emancypacja</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przyznanie praw wyborczych kobietom w Polsce (1918)</p> <p>- wymienia nowe ideologie i ruchy społeczne, które powstały w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>- wymienia postulaty ruchu emancypacyjnego kobiet</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>socjaldemokracja, chrześcijańska demokracja, nacjonalizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przyznanie powszechnego prawa wyborczego we Francji (1848), ogłoszenie Encykliki <i>Rerum novarum</i> (1891)</p> <p>- identyfikuje postać Leona XIII</p> <p>- omawia postulaty ideologii socjaldemokratycznej</p> <p>- przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego</p> <p>- wymienia przykłady partii politycznych, związanych z ruchem robotniczym</p> <p>- przedstawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji</p> <p>- omawia podstawy ideologiczne nacjonalizmu</p> <p>- wskazuje przykłady działań na rzecz równouprawnienia kobiet</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>rewizjonizm (reformizm), anarchizm, syjonizm, sufrażystki, feminizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889)</p> <p>- identyfikuje postać Eduarda Bernsteina</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji ustrojowej</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę w ruchu robotniczym miała odgrywać I i II Międzynarodówka</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miała radykalizacja ideologii nacjonalistycznej</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie brytyjskiej Partii Pracy (1900)</p> <p>- identyfikuje postacie Pierre’a Proudhona, Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina</p> <p>- omawia skutki rozłamu w ruchu robotniczym po rozwiązaniu I Międzynarodówki</p> <p>- wyjaśnia, jakie postulaty dzieliły anarchistów od socjalistów</p> <p>- opisuje proces demokratyzacji ustrojowej Wielkiej Brytanii</p>	<p>- ocenia skutki demokratyzacji ustrojowej na przykładzie Wielkiej Brytanii</p> <p>- opisuje proces przemian ustrojowych we Francji w drugiej połowie XIX w.</p>
---	--	---	---	---	---	--

<p>Epoka pozytywizmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scjentyzm i pozytywizm • Literatura pozytywistyczna • Sztuka i architektura • Nowe nurty w sztuce • Kultura staje się masowa • Aktywny wypoczynek 	<p>- stosuje pojęcia <i>pozytywizm, impresjonizm, secesja</i></p> <p>- identyfikuje postacie Émila Zoli, Honoré de Balzaca, Wiktora Hugo, Claude'a Moneta, Pabla Picassa</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne pozytywizmu</p> <p>- wymienia cechy kultury masowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>scjentyzm, realizm, naturalizm</i></p> <p>- identyfikuje postacie Augusta Comte'a, Fiodora Dostojewskiego, Augusta Renoira, Vincenta van Gogha, Augusta Rodina</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne scjentyzmu</p> <p>- wymienia nowe nurty w sztuce drugiej połowy XIX i początków XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jakie zjawiska i procesy wpłynęły na rozwój kultury masowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>postimpresjonizm, historyzizm, symbolizm, kubizm, idea olimpizmu, skauting</i></p> <p>- identyfikuje postacie Charlesa Dickensa, Lwa Tołstoja, Antona Czechowa, Josepha Conrada, Édouarda Maneta, Paula Gauguina, Paula Cézanne'a, Augusta i Louisa Lumière, Gustawa Klimta</p> <p>- omawia problematykę literatury pozytywistycznej</p> <p>- charakteryzuje sztukę i architekturę drugiej połowy XIX i początków XX w.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego impresjonizm stanowił przewrót w XIX-wiecznym malarstwie europejskim</p>	<p>- identyfikuje postacie Marka Twaina, Jacka Londona, Carla Colodiego, Edmonda de Amicisa, Berthe Morisot, Camille Claudel, Georges'a Braque'a, Pierre'a de Coubertina, Roberta Baden-Powella</p> <p>- przedstawia, jak zmieniło się podejście XIX-wiecznego społeczeństwa do sposobów spędzania wolnego czasu przez dorosłych i młodzież</p>	<p>- ocenia, jakie znaczenie miał wzrost populacji kultury fizycznej w XIX w.</p>
--------------------------	--	--	---	--	---	---

Rozdział IV. Ziemie polskie w drugiej połowie XIX wieku

<p>Powstanie styczniowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza powstania styczniowego • Wybuch powstania • Przebieg walk powstańczych 	<p>- stosuje pojęcie <i>polskie państwo podziemne</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch powstania</p>	<p>- stosuje pojęcia „<i>bia-li</i>”, „<i>czerwoni</i>”, <i>branka</i></p> <p>- lokalizuje w czasie branek (14/15 I 1863), wydanie ukazu o</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i></p> <p>- lokalizuje w czasie manifestację na placu Zamkowym (IV 1861),</p>	<p>- lokalizuje w czasie wprowadzenia stanu wojennego (X 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861),</p>	<p>- ocenia stosunek opinii międzynarodowej do powstania styczniowego</p> <p>- omawia przebieg i</p>
-----------------------------	---	---	--	---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie styczniowe na arenie międzynarodowej • Upadek powstania 	<p>styczniowego i ogłoszenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), objęcie władzy nad powstaniem przez Romualda Traugutta (X 1863)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Romualda Traugutta - wymienia przyczyny powstania styczniowego 	<p>uwłaszczeniu (1864), śmierć Romualda Traugutta (VIII 1864)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni tereny, które były objęte działaniami polskich partyzantów - identyfikuje postacie Aleksandra Wielopolskiego, Ludwika Mierostawskiego, Stefana Bobrowskiego, Mariana Langiewicza - omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski - wymienia wydarzenia, które miały wpływ na upadek powstania styczniowego - przedstawia okoliczności wybuchu powstania styczniowego - przedstawia postulaty ogłoszone w Manifestie Tymczasowego Rządu Narodowego - charakteryzuje przebieg walk powstańczych - przedstawia okoliczności upadku powsta- 	<p>powołanie Rządu Cywilnego (VI 1862), podpisanie konwencji Alvenslebena (II 1863), powstanie Rządu Narodowego (V 1863)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego, Zygmunta Padlewskiego, Zygmunta Felińskiego, Teodora Berga, Michaiła Murawjowa - omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego w Królestwie Polskim - wyjaśnia, co dla mieszkańców Królestwa Polskiego przyniosła odwilż posewastopolska - omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego - przedstawia, jaki sposób rozwiązania sprawy chłopskiej zaproponowano w Manifestie Tymczasowego 	<p>powstanie Dyrekcji krajowej (XII 1861)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Francesca Nulla, François de Rochebrune’a, Andrieja Potebni, Józefa Haukego-Bosaka, Stanisława Brzóska, Aleksandra Waszkowskiego - wyjaśnia, co miało wpływ na odzyskanie idei niepodległościowych na przełomie lat 50. i 60. XIX w. - wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim - porównuje i ocenia programy „białych” i „czerwonych” - wyjaśnia, kto i dlaczego poparł lub potępił powstanie styczniowe 	<p>skutki wydarzeń związanych z powstaniem styczniowym w swoim regionie</p>
--	--	---	--	---	--	---

			nia styczniowego	Rządu Narodowego - wyjaśnia, do kogo Tymczasowy Rząd Narodowy apelował o wspólną walkę przeciwko zaborcy - omawia sposób organizacji i funkcjonowania polskiego państwa podziemnego- omawia rolę, jaką odegrał Romuald Traugutt w powstaniu styczniowym		
Zabór rosyjski po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny upadku powstania styczniowego Znaczenie powstania styczniowego Represje po upadku powstania styczniowego Postawy Polaków wobec zaborców 	- stosuje pojęcie <i>pozytywizm warszawski</i> - omawia przyczyny upadku powstania - wymienia represje władzy carskiej wobec polskiego szkolnictwa	- stosuje pojęcia <i>noc apuchtinowska, lojalizm, trójlojalizm</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie urzędu generał-gubernatora (1874), początek nocy apuchtinowskiej (1879) - wyjaśnia, jakie znaczenie miało powstanie styczniowe dla walk Polaków o niepodległość - omawia represje wobec uczestników powstania - charakteryzuje represje wobec Królestwa	- stosuje pojęcie <i>tajne komplety</i> - lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Urządzącego (1864), wprowadzenie j. rosyjskiego jako urzędowego (1866) likwidację Banku Polskiego (1885), założenie Uniwersytetu Łatającego (1885), likwidację Szkoły Głównej (1869) - identyfikuje postacie Władysława Czartoryskiego, Jarosława Dąbrowskiego, Jadwigę Szczawińską-	- lokalizuje w czasie powstanie zabajkalskie (1866), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866) - wyjaśnia, dlaczego stanowisko pozytywistów warszawskich było bardziej popularne od postawy trójlojalistycznej - omawia położenie Kościoła katolickiego i unickiego po powstaniu styczniowym	- ocenia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu styczniowym

			Polskiego	Dawidową - wyjaśnia, w jaki sposób Polacy wyrażali postawę opozycyjną wobec polityki władz zaborczych po powstaniu styczniowym - wyjaśnia, w jaki sposób represje popowstaniowe wpłynęły na życie Polaków pod zaborem rosyjskim - omawia postawy Polaków wobec rosyjskich represji po upadku powstania styczniowego		
Sytuacja w zaborze pruskim i austriackim	<ul style="list-style-type: none"> • Germanizacyjna polityka władz niemieckich • Postawy Polaków wobec germanizacji • W walce o polskość • Polityka władz austriackich i postawy Polaków wobec niej • Autonomia galicyjska 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>germanizacja</i> - lokalizuje w czasie, początek strajku dzieci polskich we Wrześni (1901), - identyfikuje postać Michała Drzymały - wymienia decyzje władz pruskich zmierzające do germanizacji szkolnictwa - wymienia działania Polaków, które były 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>Kulturkampf, rugi pruskie</i> - lokalizuje w czasie Kulturkampf (1871–1878), powstanie Komisji Kolonizacyjnej (1886), rugi pruskie (1885–1890), powstanie Hakaty (1894), - identyfikuje postacie Mieczysława Ledóchowskiego, Piotra Wawrzyniaka - omawia politykę kul- 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>stańczycy</i> - lokalizuje w czasie wprowadzenie j. niemieckiego jako urzędowego w zaborze pruskim (1876), nadanie Galicji autonomii (1867), uchwalenie noweli osadniczej (1904), strajk szkolny w Wielkopolsce (1906), ustawę kagańcową (1908), ustawę 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>wiryliści</i> - lokalizuje w czasie powstanie Towarzystwa Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta” (1894) - identyfikuje postacie Floriana Stablewskiego, Anieli Tułodzieckiej, Floriana Ceynowy, Hieronima Derdowskiego, Walentego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawy Polaków wobec germanizacji - ocenia rolę Galicji jako ostoji polskiego życia narodowego - wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano polskim Piemontem

		<p>przykładem walki z germanizacją</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia instytucje życia politycznego, społecznego i kulturalnego, które były przejawem autonomii galicyjskiej 	<p>turkampu w zaborze pruskim</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób władze pruskie walczyły z polskością w sferze ekonomicznej - omawia postawy Polaków wobec germanizacji szkolnictwa i życia gospodarczego - przedstawia okoliczności wprowadzenia autonomii w Galicji 	<p>wywłaszczeniową (1908), wprowadzenia j. polskiego jako urzędowego w Galicji (1859), powołanie Sejmu Krajowego (1861), powstanie Rady Szkolnej Krajowej (1867)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Ferdynanda Hanse-manna, Hermanna Kennemanna, Henryka Gołuchowskiego, Kazimierza Badeniego, Józefa Szujskiego, Stanisława Tarnowskiego - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Hakata - wyjaśnia, dlaczego walkę Polaków z germanizacją w zaborze pruskim nazywa się najdłuższą wojną nowoczesnej Europy - przedstawia poglądy konserwatystów krakowskich zwanych stańczykami 	<p>Barczewskiego, Antoniego Wolszlegiera, Jana Liszewskiego, Wojciecha Kętrzyńskiego, Karola Miarki, Franciszka Smolki, Kazimierza Grocholskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia działalność Polaków walczących o polskość Warmii, Mazur, Górnego Śląska i Pomorza Gdańskiego - omawia przyczyny łagodzenia polityki władz zaborczych wobec Polaków w Galicji 	
Gospodarka i społeczeństwo ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Praca organiczna i praca u podstaw • Rolnictwo w trzech 	- stosuje pojęcia <i>praca organiczna, praca u podstaw</i>	- stosuje pojęcie <i>asymilacja</i> - lokalizuje w czasie	- stosuje pojęcie <i>syjoniści</i> - lokalizuje w czasie	- stosuje pojęcia <i>litwacy, sztetl, jidysz, Haskala</i>	- ocenia znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla

	<p>zaborach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przemysłu • Przemiany społeczne • Asymilacja Żydów • Emancypantki 	<p>- lokalizuje w czasie powstanie Polskiej Macierzy Szkolnej (1905)</p> <p>- identyfikuje postać, Hipolita Cegielskiego</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne pracy organicznej i pracy u podstaw</p> <p>- przedstawia przykłady działań w zakresie pracy organicznej i pracy u podstaw we wszystkich trzech zaborach</p>	<p>otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1845), wynalezienia lampy naftowej (1853)</p> <p>- identyfikuje postacie Ignacego Łukasiewicza, Elizy Orzeszkowej</p> <p>- omawia kierunki rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą i społeczną odgrywał okręg łódzki</p> <p>- przedstawia postulaty i działania polskich emancypantek</p>	<p>zniesienie granicy celnej między Rosją a Królestwem Polskim (1851)</p> <p>- identyfikuje postacie Dezyderego Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego, Franciszka Stefczyka, Narcyzy Żmichowskiej, Piotra Wawrzyniaka</p> <p>- charakteryzuje przemiany w rolnictwie na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>- opisuje rozwój przemysłu w zaborze pruskim i austriackim</p> <p>- omawia przyczyny i skutki asymilacji Żydów</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany gospodarcze oraz społeczne i narodowe na polskiej wsi miało uwłaszczenie</p>	<p>- identyfikuje postacie Gustawa Potworowskiego, Andrzeja Zamoyskiego, Ludwika Zamenhofa</p> <p>- porównuje rozwój rolnictwa we wszystkich trzech zaborach</p> <p>- charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>- opisuje położenie mniejszości żydowskiej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego</p>
Nowe nurty polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Ruch socjalistyczny na ziemiach polskich • Dwa nurty w polskim ruchu socjalistycznym • Kształtowanie się ruchu narodowego 	<p>- lokalizuje w czasie rewolucji socjalistycznej (1905–1907)</p> <p>- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>solidaryzm narodowy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie działalność Wielkiego Proletariatu (1882-1885), powstanie Polskiej Partii Socjali-</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>serwituty</i></p> <p>- lokalizuje w czasie utworzenie Ligi Polskiej (1887), powstanie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji</p>	<p>- lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913)</p> <p>- identyfikuje postacie</p>	<p>– ocenia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Narodowa Demokracja • Rozwój ruchu ludowego na ziemiach polskich • Rewolucja 1905 roku w Rosji • Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich • Skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich 	<p>- wymienia polskie partie polityczne reprezentujące ruch socjalistyczny, ludowy i narodowy</p> <p>- omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p>	<p>stycznej (1892), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), powstanie Ligi Narodowej (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), założenie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903), krwawą niedzielę w Petersburgu (22 I 1905), strajki szkolne na ziemiach polskich (1905–1908)</p> <p>„ „ „</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Waryńskiego, Bolesława Limanowskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Wojciecha Korfańskiego, Mikołaja II</p> <p>- wymienia postulaty programowe polskiego ruchu socjalistycznego, ludowego i narodowego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego</p>	<p>i Śląska Cieszyńskiego (1897), powstanie robotnicze w Łodzi (VI 1905)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Róży Luksemburg, Zygmunta Balickiego, Stanisława Stojąłowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów</p> <p>- omawia proces budowania polskiego ruchu narodowego</p> <p>- omawia okoliczności powstania ruchu ludowego</p> <p>- przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich</p> <p>- przedstawia cele strajków szkolnych w latach 1905–1908</p>	<p>Aleksandra Sulkiewicza, Aleksandra Malinowskiego, Jana Ludwika Popławskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Karola Lewakowskiego, Jana Stapińskiego</p> <p>- porównuje cele i założenia programowe PPS i SDKPiL</p> <p>- omawia rozwój partii socjalistycznych, narodowych i ludowych na ziemiach polskich</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji z lat 1905–1907</p>	
--	---	---	--	--	--	--

			doszło do wybuchu rewolucji 1905-1907 w Rosji i na ziemiach polskich			
Polska kultura i nauka przełomu XIX i XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Polski pozytywizm • Rola historii w polskiej kulturze • Młoda Polska • Malarstwo i rzeźba przełomu XIX i XX wieku • Polska nauka w drugiej połowie XIX wieku • Polscy naukowcy na świecie 	<p>- stosuje pojęcia <i>pozytywizm warszawski</i>, <i>Młoda Polska (modernizm)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pozytywizm w kulturze polskiej (1864–1890), okres Młodej Polski w kulturze polskiej (1890–1918)</p> <p>- identyfikuje postacie Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki, Marii Skłodowskiej-Curie</p> <p>- wymienia przykłady dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>malarstwo historyczne</i></p> <p>- lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla z fizyki dla Marii Skłodowskiej-Curie (1903), Literacką Nagrodę Nobla dla Henryka Sienkiewicza (1905), Nagrodę Nobla z chemii dla Marii Skłodowskiej-Curie (1911)</p> <p>- identyfikuje postacie Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Stanisława Wyspiańskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>- omawia problematykę polskiej literatury pozytywistycznej</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywała historia w polskiej kulturze</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>warszawska i krakowska szkoła historyczna</i>, <i>etnografia</i></p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra Świętochowskiego, Marii Konopnickiej, Adama Asnyka, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprowicz, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Gabrieli Zapolskiej, Stanisława Witkiewicza, Jacka Malczewskiego, Leona Wyczółkowskiego, Józefa Mehoffera, Olgi Boznańskiej, Heleny Modrzejewskiej, Zygmunta Wróblewskiego, Karola Olszewskiego, Kazimierza Funka, Edmunda Biernackiego, Wacława Sierpińskiego</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>neoromantyzm</i>, <i>bohema</i> (<i>cyganeria</i>)</p> <p>- identyfikuje postacie Juliana Ochorowicza, Michała Bobrzyńskiego, Józefa Szujskiego, Tadeusza Korzona, Władysława Smoleńskiego, Artura Górskiego, Tadeusza Miścińskiego, Mieczysława Karłowicza, Feliksa Nowowiejskiego, Karola Szymanowskiego, Edmunda Strzeleckiego, Ernesta Malinowskiego, Ignacego Domeyki, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego, Rudolfa Modrzejewskiego, Bronisława Piłsudskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Jana Szczepanika, Oskara Kolberga</p> <p>- porównuje poglądy krakowskiej i warszaw-</p>	<p>- ocenia wkład twórców okresu pozytywizmu i Młodej Polski w rozwój kultury narodowej</p> <p>- omawia wkład polskich naukowców w rozwój państw amerykański południowej i badania nad środowiskiem przyrodniczym Syberii</p>

				odgrywała inteligencja w okresie pozytywizmu - omawia cechy charakterystyczne literatury i sztuki okresu Młodej Polski	skiej szkoły historycznej - omawia dorobek polskich naukowców działających w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	
Rozdział V. I wojna światowa						
Przyczyny światowego konfliktu	<ul style="list-style-type: none"> • Międzynarodowy układ sił • Powstanie sojuszy • Wojna rosyjsko-japońska • Wyścig zbrojeń • Kocioł bałkański 	<p>- stosuje pojęcia <i>trójprzymierze, trójporozumieniem (ententa)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę japońskorosyjską (1904–1905)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa wchodzące w skład trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego ukształtowały się trójprzymierze i trójporozumienie</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>belle epoque, państwa centralne, kocioł bałkański</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zawarcie trójprzymierza (1882), powstanie ententy (1904), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913)</p> <p>- identyfikuje postać Wilhelma II</p> <p>- omawia proces tworzenia się bloków polityczno-militarnych przez I wojnę światową</p> <p>- wymienia cele, które skłaniały mocarstwa europejskie do związania sojuszy</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego sytuację na Bałkanach nazywano „kotle</p>	<p>- lokalizuje w czasie zawiązanie sojuszu Francji z Rosją (1892), zdobycie Port Artur przez Japonię (1905), bitwę pod Cuszimą (1905), przyłączenie się Rosji do ententy (1907), aneksję Bośni przez Austro-Węgry (1908)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które na skutek wojen bałkańskich uzyskały największe zdobycze terytorialne</p> <p>- omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń na początku XX w.</p> <p>- przedstawia skutki</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i></p> <p>- charakteryzuje międzynarodowy układ sił na przełomie XIX i XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki miało prowadzenie Weltpolitik przez Niemcy</p> <p>- wyjaśnia, jak polityka Niemiec na przełomie XIX i XX w. wpłynęła na światowy układ sił</p> <p>- opisuje sytuację na Bałkanach na początku XX w.</p>	- ocenia wpływ sytuacji na Bałkanach na wybuch konfliktu światowego

			bałkańskim”	wojen bałkańskich		
Fronty Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Zamach w Sarajewie • Wybuch I wojny światowej • Nieudana wojna błyskawiczna • Wojna pozycyjna na froncie zachodnim • Front wschodni • Front bałkański i włoski 	<p>- stosuje pojęcia <i>wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch I wojny światowej (28 VII 1914)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni zamach na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał plan wojny błyskawicznej</p> <p>- charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>wojna manewrowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zamach w Sarajewie (VI 1914), bitwę nad Marną (IX 1914), wystąpienia Włoch z trójprzymierza (1915), bitwę pod Verdun (II-XII 1916), bitwę nad Sommą (VII-XI 1917), ,</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914)</p> <p>- identyfikuje postacie Franciszka Ferdynanda Habsburga, Alfreda von Schlieffena</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina w przypadku wybuchu I wojny światowej</p> <p>- omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa</p>	<p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Gallipoli (1915-1916), bitwę pod Gorlicami (1915)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni państwa, które uczestniczyły w wojnie po stronie państw centralnych lub ententy</p> <p>- identyfikuje postacie Ferdynanda Focha, Paula von Hindenburga</p> <p>- omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni zastosowane na froncie zachodnim</p> <p>- omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim</p> <p>- wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach</p>	<p>- lokalizuje w czasie przystąpienie Japonii do wojny po stronie ententy (1914), przystąpienie Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914), przystąpienie Bułgarii do wojny po stronie państw centralnych (1915), przystąpienie Rumunii do wojny po stronie ententy (1916), przystąpienie Grecji do wojny po stronie ententy (1917)</p> <p>- identyfikuje postać Gawriło Principa</p> <p>- omawia zmiany w składzie trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>- omawia różnice między działaniami zbrojnymi na froncie wschodnim i zachodnim</p> <p>- opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim</p>	<p>- ocenia skuteczność wojny pozycyjnej i manewrowej</p>

				1914-1916		
Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lutowa • Okres dwuwładzy • Rewolucja październikowa • Wojna domowa • Rosja po rewolucji 	<p>- stosuje pojęcia <i>rewolucja lutowa, rewolucja październikowa</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wybuch rewolucji lutowej (III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917)</p> <p>- identyfikuje postacie Mikołaja II, Włodzimierza Lenina</p> <p>- omawia skutki rewolucji październikowej</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>dwuwładza, bolszewicy, dyktatura proletariatu</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powołanie Rządu Tymczasowego (III 1917), podpisanie pokoju brzeskiego (3 III 1918), wojnę domową (1919–1920)</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra Kiereńskiego, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej</p> <p>- charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Rosja po rewolucji stała się państwem totalitarnym</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>tezy kwietniowe</i></p> <p>- lokalizuje w czasie abdykację Mikołaja II (III 1917), ogłoszenie tez kwietniowych (IV 1917), uchwalenie konstytucji rosyjskiej (VII 1918), egzekucję rodziny carskiej (VII 1918)</p> <p>- identyfikuje postać Grigorija Rasputina</p> <p>- omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem</p> <p>- opisuje przebieg rewolucji październikowej</p> <p>- omawia proces budowania ZSRS</p> <p>- przedstawia przyczyny wojny domowej</p> <p>- przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umoc-</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>mien-szewicy, eserowcy, kadeci</i></p> <p>- identyfikuje postacie Jurija Martowa, Wiktorra Czernowa, Pawła Miłukowa, Antona Denikina, Aleksandra Kołczaka, Piotra Wrangla</p> <p>- omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych</p> <p>- wyjaśnia, co przyczyniło się do sukcesu Armii Czerwonej w wojnie domowej</p> <p>- wyjaśnia, co skłoniło Lenina do brutalnej rozprawy z carem i jego rodziną</p>	<p>- ocenia metody stosowane przez bolszewików w celu umocnienia swojej władzy</p> <p>- omawia wpływ rewolucji rosyjskich na układ sił w Europie podczas I wojny światowej</p>

				nienia swojej władzy		
Klęska państw centralnych	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna na morzach • Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny • Sytuacja państw centralnych • Klęska państw centralnych • Rewolucja w Niemczech • Skutki Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>nieograniczona wojna podwodna</i> - lokalizuje w czasie przystąpienia USA do wojny (IV 1917), rozejm w Compiègne i zakończenie I wojny światowej (11 XI 1919) - identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona - wymienia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona - omawia postanowienia rozejmu w Compiègne 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie rozpoczęcia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), pokój brzeski (3 III 1918), rewolucję listopadową w Niemczech (XI 1918 – IV 1919) - identyfikuje postać Karola I Habsburga - wyjaśnia okoliczności i skutki zawarcia pokoju w Brześciu - przedstawia skutki polityczne, gospodarcze i społeczne Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Mitteleuropa</i> - lokalizuje w czasie kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) - lokalizuje w czasie i przestrzeni II bitwę nad Marną (VIII 1918) - wyjaśnia, dlaczego Niemcy zdecydowały się na nieograniczoną wojnę podwodną - wyjaśnia, jakie skutki przyniosła nieograniczona wojna podwodna - przedstawia okoliczności przystąpienia stanów Zjednoczonych do wojny - wyjaśnia, dlaczego państwa centralne poniosły klęskę w I wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wystąpienia depechy Zimmermanna (I 1917) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę jutlandzką (V-VI 1916) - identyfikuje postaci Arthura Zimmermanna i Heinricha von Eckarda Karola I Habsburga - omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r. - omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej - ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej
Polacy na frontach Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy u boku państw centralnych • Legiony Polskie u boku Austro-Węgier • Formacje polskie u boku Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> - lokalizuje w czasie sformowania Legionów Polskich (VIII 1914) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>kryzys przysięgowy, Błękitna Armia</i> - lokalizuje w czasie wymarszu Kompanii Kadrowej (VIII 1914), 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>bajończycy</i> - lokalizuje w czasie powstania bajończyków (VIII 1914), powstanie Polskiej Orga- 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912), po- 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonyj przez zaborców - ocenia, czy polskie

	<ul style="list-style-type: none"> • Szlak bojowy Legionów Polskich • Wojsko polskie we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego - wyjaśnia, jakie były zasługi Józefa Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej - wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy 	<ul style="list-style-type: none"> sformowanie Błękitnej Armii (VI 1917), kryzys przysięgowy (VII 1917) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Rokitną (VI 1915), bitwę pod Kostiuchnówką (VII 1917), bitwę pod Kaniowem (V 1918) - identyfikuje postacie Józefa Hallera, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego - omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim - przedstawia skutki kryzysu przysięgowego 	<ul style="list-style-type: none"> nizacji Wojskowej (X 1914) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Limanową (XII 1914) - identyfikuje postać Edwarda Rydz-Śmigłego - przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich - wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa - omawia szlak bojowy Legionów Polskich - wyjaśnia, w jakim celu powołano Polską Organizację Wojskową - przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> wstanie Centralnego Komitetu Narodowego (VII 1914), powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Lozannie (1917) - identyfikuje postacie Tadeusza Kasprzyckiego, Władysława Prażmowskiego ps. Belina - omawia proces formowania wojska polskiego we Francji - omawia genezę Legionów Polskich 	<ul style="list-style-type: none"> jednostki wojskowe walczące w czasie I wojny światowej spełniły pokładane w nich nadzieje
Sprawa polska na arenie międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawa polska na początku wojny • Państwa centralne wobec sprawy polskiej • Sprawa polska w polityce państw ententy • Polacy na konferencji 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wydanie Manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), orędzie Thomasa Woodrowa Wilsona (8 I 1918), traktat wersalski (28 VI 1919) - identyfikuje postacie, Thomasa Woodrowa Wilsona, Ignacego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i> - lokalizuje w czasie powołanie Rady Regencyjnej (IX 1917), konferencję pokojową w Paryżu (18 I 1919–21 I 1920) - identyfikuje postacie Wilhelma II, Francisz- 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie odezwę księcia Mikołaja (VIII 1914), odezwę Mikołaja II (XII 1916) - identyfikuje postacie Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Jana Kucharzewskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powołanie Tymczasowej Rady Stanu (I 1917), powołanie rządu Jana Kucharzewskiego (XI 1917) - charakteryzuje stosunek państw centralnych do sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego - ocenia rolę, jaką w propagowaniu sprawy polskiej w latach 1914–1919 odegrał Ignacy Jan Paderewski

	pokoju w Paryżu	Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego - wymienia postanowienia Aktu 5 listopada - wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T. W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej	ka Józefa, Mikołaja II - wymienia dokumenty dotyczące sprawy polskiej wydawane przez państwa centralne i państwa ententy - przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski	- omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w momencie wybuchu wojny - wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada - wyjaśnia, co miało wpływ na zmianę w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej	- omawia przemiany, jakie zachodziły w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej	
Rozdział VI. Świat po I wojnie światowej						
ład wersalski	<ul style="list-style-type: none"> • Traktat wersalski • Rozpad Austro-Węgier • Traktaty z Bułgarią i Turcją • Nowe państwa w Europie • Liga Narodów • Mały traktat wersalski • Pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy 	- stosuje pojęcie <i>Liga Narodów</i> - lokalizuje w czasie traktat wersalski (28 VI 1919), powstanie Ligi Narodów (I 1920) - lokalizuje w przestrzeni nowe kraje, które powstały w Europie po 1918 r. - wymienia postanowienia traktatu wersalskiego	- stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i> - lokalizuje w czasie traktat w Saint-Germain z Austrią (IX 1919), traktat w Neuilly z Bułgarią (XI 1919), traktat w Trianon z Węgrami (VI 1920), traktat w Sèvres z Turcją (VIII 1920), traktat w Lozannie (VII 1923) - wymienia postanowienia pokojów z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją - wyjaśnia przyczyny powstania Ligi Na-	- stosuje pojęcie <i>ruch paneuropejski</i> - lokalizuje w czasie dołączenia Niemiec do Ligi Narodów (1926), dołączenia ZSRS do Ligi Narodów (1934) - lokalizuje w przestrzeni postanowienia traktatu wersalskiego - identyfikuje postać Mustafy Kemala Paszy - wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rozpadu Austro-Węgier - omawia strukturę organizacyjną Ligi Na-	- identyfikuje postacie Richarda Coudenhove-Kalergiego, Aristide'a Brianda, Franka Kellogga - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku sułtanatu w Turcji - omawia pierwsze koncepcje zjednoczenia Europy - omawia nowy układ sił w Europie po zakończeniu I wojny światowej	- ocenia skutki wprowadzenia tzw. małego traktatu wersalskiego - ocenia rolę Ligi Narodów w okresie międzywojennym - ocenia, jakie znaczenie miały w okresie międzywojennym ruchy na rzecz zjednoczenia Europy

			dów	rodów		
ZSRS – imperium komunistyczne	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie ZSRS • Gospodarka ZSRS • Rządy Stalina • Kult jednostki • Międzynarodowa działalność Kominternu • Zbrodnie sowieckie przed II wojną światową • Rywalizacja i współpraca ZSRS i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kult jednostki</i> - lokalizuje w czasie utworzenie ZSRS (XII 1922) - identyfikuje postacie Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina - omawia zasady Nowej Polityki Ekonomicznej - wyjaśnia, na czym polegał kult jednostki w ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>komunizm wojenny, czystki, łagier, Gułag</i> - lokalizuje w czasie funkcjonowanie NEP (1921–1928), traktat w Rapallo (IV 1922), początek rządów Stalina (1924), , pakt Ribbentrop–Mołotow (23.08.1939) - identyfikuje postacie Lwa Trockiego, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa - omawia okoliczności powstania ZSRS - wyjaśnia, na czym polegał komunizm wojenny i jakie niósł ze sobą skutki gospodarcze - wyjaśnia, w jakim celu wprowadzono kult Józefa Stalina w ZSRS - wyjaśnia, na czym 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>Międzynarodówka Komunistyczna (Komintern), kolektywizacja rolnictwa, sowchoz, kołchoz, front ludowy</i> - lokalizuje w czasie wielką czystkę (1936–1938), Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD (1937–1938) - lokalizuje w przestrzeni obszar głodu w latach 1932–1933; regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów - wymienia i opisuje etapy przebudowy gospodarki ZSRS - wyjaśnia, jakie cele gospodarcze przyświecały władzy radzieckiej po 1928 r. - omawia skutki kolektywizacji rolnictwa w ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powołanie Kominternu (1919) - identyfikuje postacie Grigorija Zinowiewa, Lwa Kamieniewa, Nikołaja Bucharina - omawia działalność Kominternu - przedstawia metody, jakimi Józef Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych - wyjaśnia, dlaczego Józef Stalin zdecydował się na zbliżenie polityczne z III Rzeszą - wyjaśnia, na czym polegał fasadowy charakter ZSRS jako państwa federacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę Józefa Stalina wobec przeciwników politycznych i własnego narodu - ocenia, jakie skutki przyniosło zrealizowanie w praktyce planu budowy państwa komunistycznego

			<p>polegał i jak działał system łagrów w ZSRS</p> <p>- opisuje relacje radziecko-niemieckie w okresie międzywojennym</p>	<p>- przedstawia przykłady zbrodni sowieckich przed II wojną światową</p> <p>- charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez Józefa Stalina</p>		
Czas Wielkiego Kryzysu	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki I wojny światowej • Czas koniunktury • Wielki kryzys • <i>New Deal</i> 	<p>- stosuje pojęcia <i>Wielki Kryzys</i>, <i>New Deal</i>,</p> <p>- lokalizuje w czasie Wielki Kryzys (1929-1933), wprowadzenie planu <i>New Deal</i> (1933)</p> <p>- wymienia zjawiska i procesy charakterystyczne dla Wielkiego Kryzysu</p> <p>- omawia założenia <i>New Deal</i></p>	<p>- stosuje pojęcia <i>inflacja</i>, <i>hiperinflacja</i>, <i>koniunktura</i>, <i>"czarny czwartek"</i>, <i>nacjonalizacja</i>, <i>interwencjonizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie „czarny czwartek” (24 X 1929)</p> <p>- identyfikuje postacie Franklina Delano Roosevelta</p> <p>- charakteryzuje gospodarcze i społeczne skutki I wojny światowej</p> <p>- przedstawia działania podjęte w ramach realizacji <i>New Deal</i></p>	<p>- stosuje pojęcia <i>bańka kredytowa</i>, <i>deflacja</i>, <i>autarkia</i>, <i>handel bartenowy</i>, <i>etatyzm</i>, <i>monopol</i>, <i>keynesizm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie hiperinflację w Europie (1923), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923–1925)</p> <p>- identyfikuje postać Johna Keynesa</p> <p>- wyjaśnia, z jakiego powodu po I wojnie światowej pojawiło się zjawisko hiperinflacji</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki gospodarcze miała tzw. <i>bańka kredytowa</i> w USA</p>	<p>- lokalizuje w czasie epidemii grypy hiszpanki (1918–1920)</p> <p>- przedstawia, w jaki sposób państwa europejskie próbowały chronić swoją gospodarkę przed Wielkim Kryzysem</p>	<p>- ocenia rolę keynesizmu w wychodzeniu USA i państw europejskich z Wielkiego Kryzysu</p> <p>- ocenia skutki Wielkiego Kryzysu</p>
Rozwój faszyzmu i nazizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys demokracji w Europie • Narodziny włoskiego faszyzmu • Republika 	<p>- stosuje pojęcia <i>faszyzm</i>, <i>ruch narodowosocjalistyczny (nazizm)</i>, <i>Führer</i></p> <p>- lokalizuje w czasie</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Duce</i></p> <p>- lokalizuje w czasie marsz na Rzym (1922), traktaty w Locarno (1925), „noc długich</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>protekcjonizm gospodarczy</i>, <i>eugenika</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie ruchu fa-</p>	<p>- lokalizuje w czasie powstanie Narodowej Partii Faszystowskiej we Włoszech (1921), powstanie obozów</p>	<p>- ocenia, które założenia ideologii nazistowskiej mogły prowadzić do zbrodniczej działalności jej zwolenników</p>

	<p>Weimarska</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nazizmu • Przejęcie władzy przez Hitlera • Rządy Hitlera • Społeczeństwo III Rzeszy • Początki zbrodni hitlerowskich 	<p>początek rządów Mussoliniego (1922), początek rządów Hitlera (I 1933)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera - wymienia założenia doktryny faszyzmu i nazizmu 	<p>noży” (1934), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (1938)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Heinricha Himmlera, Josefa Goebbelsa - omawia działania, jakie podjął Benito Mussolini w celu utworzenia państwa faszystowskiego we Włoszech - omawia przyczyny narodzin nazizmu w Niemczech - wyjaśnia, w jakich okolicznościach Adolf Hitler przejął władzę w Niemczech - omawia proces tworzenia niemieckiego państwa nazistowskiego - omawia metody, które stosowali naziści w celu stworzenia posłusznego sobie społeczeństwa - przedstawia rolę, jaką odgrywała propaganda w nazistowskich Niemczech 	<p>szystowskiego we Włoszech (1919), pucz monachijski (1923), paktu laterańskiego (1929), Republikę Weimarską (1919–1933), rozpoczęcie zbrojeń przez Niemcy (1935), remilitaryzację Nadrenii (1936)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Wiktora Emanuela III, Paula von Hindenburga - wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji - wyjaśnia, jaką rolę odegrali Benito Mussolini i Adolf Hitler w budowaniu państwa totalitarnego we Włoszech i Niemczech - wyjaśnia, z czego wynikał antysemityzm nazistowski i jakie miał konsekwencje - omawia okoliczności i skutki puczu monachijskiego - wyjaśnia, dlaczego 	<p>koncentracyjnych w Niemczech (1933), podpalenie Reichstagu (II 1933)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Alfreda Rosenberga - omawia proces tworzenia się faszyzmu we Włoszech - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej - wymienia grupy, które zostały wykluczone ze społeczeństwa niemieckiego i przedstawia stosowane wobec nich metody represji - wyjaśnia, jakie znaczenie naziści przypisywali eugenice - porównuje założenia ideowe włoskiego faszyzmu i niemieckiego nazizmu - wyjaśnia, w jaki sposób naziści pozbyli się opozycji politycznej w Niemczech 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia działania włoskich faszystów i niemieckich nazistów, które świadczą o totalitarnym charakterze stworzonych przez nich państw
--	---	--	--	--	---	---

			- wymienia działania nazistów, które miały prowadzić do eksterminacji Żydów w Niemczech	Adolf Hitler rozprawił się z przywódcami SA - wymienia przykłady zbrodni hitlerowskich w latach 30. XX w.		
Przemiany społeczne w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Emancypacja kobiet • Rozwój oświaty i sytuacja wyznaniowa • Rozwój mass mediów • Kultura masowa w okresie międzywojennym • Rozwój techniki • Architektura okresu międzywojennego 	- stosuje pojęcia <i>demokratyzacja, społeczeństwo masowe</i> - omawia społeczne, polityczne i kulturowe skutki emancypacji kobiet - wymienia cechy kultury masowej	- stosuje pojęcia <i>mass media, społeczeństwo konsumpcyjne, socrealizm, modernizm</i> - omawia przyczyny i skutki powstania kultury masowej - wyjaśnia, na czym polegał socrealizm - omawia cechy charakterystyczne architektury okresu międzywojennego	- stosuje pojęcie <i>funkcjonalizm</i> - lokalizuje w czasie pierwszą audycję telewizyjną (1928), ogłoszenie Karty ateńskiej (1933) - wyjaśnia, dlaczego w okresie międzywojennym pogłębiło się zjawisko laicyzacji - charakteryzuje kierunki w rozwoju techniki w okresie międzywojennym	- stosuje pojęcie <i>Karta ateńska</i> - identyfikuje postacie Le Corbusiera, Waltera Gropiusa - porównuje rozwój kultury masowej w państwach demokratycznych i totalitarnych	- ocenia skutki społeczne demokratyzacji życia po I wojnie światowej - ocenia, które wynalazki upowszechnione w okresie międzywojennym najbardziej zmieniły życie ludzi
Świat na drodze ku nowej wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Włoch i Japonii • Militaryzacja Niemiec • Wojna domowa w Hiszpanii • Przyłączenie Austrii do Niemiec • Rozbiory Czechosłowacji 	- stosuje pojęcia <i>Anschluss, państwa osi</i> - lokalizuje w czasie ukształtowanie się osi Rzym–Berlin–Tokio (1936–1937), Anschluss Austrii (III 1938), aneksję Czechosłowacji przez Niemcy (III 1939) - lokalizuje w przeobrażeniu zdobycze Nie-	- stosuje pojęcia <i>Blitzkrieg, appeasement</i> - lokalizuje w czasie wojnę domową w Hiszpanii (VII 1936 – III 1939), układ monachijski (IX 1938) - identyfikuje postać Francisca Franco - wymienia działania Adolfa Hitlera zmierzają-	- stosuje pojęcie <i>pakt antykominternowski</i> - lokalizuje w czasie powstanie cesarstwa Mandżukuo (1931), początek niemieckich zbrojeń (1935), napaść Włoch na Etiopię (X 1935 – V 1936), remilitaryzację Nadrenii (1936), napaść Japonii na Chiny (1937), ,	- lokalizuje w czasie wystąpienie Włoch z Ligi Narodów (1936), rzeź nankińską (1937/1938), zniszczenie Guerniki (1937) - identyfikuje postacie Hajle Sellasjego, Emila Hachy - omawia przyczyny wojny domowej w Hiszpanii	- ocenia postawę państw europejskich wobec wojny domowej w Hiszpanii - ocenia skutki stosowania polityki <i>appeasementu</i> wobec Adolfa Hitlera

		<p>mieć po przejęciu władzy przez Hitlera</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera 	<p>jące do uczynienia z Niemiec potęgi militarnej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium - wymienia postanowienia konferencji monachijskiej - wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu - omawia przyczyny i skutki Anschlussu Austrii - wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w. 	<p>zajęcia Albanii przez Włochy (1939), aneksję Kłajpedy przez Niemcy (III 1939)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Neville'a Chamberlaina, Edouarda Daladier - omawia ekspansję terytorialną Japonii w Azji i jej skutki - przedstawia podboje Włoch w Afryce i Europie - charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec - przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę - omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. Francisco Franco - wyjaśnia, kto i dla czego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii - porównuje politykę podbojów Włoch i III Rzeszy w okresie międzywojennym 	
Rozdział VII. II Rzeczpospolita						
<p>Odrodzenie Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze ośrodki władzy • Odzyskanie niepodległości • Ustrój nowego państwa • Trudne początki niepodległości 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie przejęcie przez Józefa Piłsudskiego władzy wojskowej w Polsce (11 XI 1918), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919) - identyfikuje postacie 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie działalność Rady Regencyjnej (X 1917 – XI 1918), objęcie przez Józefa Piłsudskiego funkcji Tymczasowego Naczelnika Państwa (XI 1918), otwarcie obrad 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (XI 1918), rząd Jędrzeja Moraczewskiego (XI 1918 – I 1919), wybory do Sejmu Ustawodaw- 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i ocenia reformy rządu Jędrzeja Moraczewskiego - przedstawia zniszczenia wojenne na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości - wyjaśnia, jakie znaczenie dla odrodzonego państwa polskiego

		<p>Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości 	<p>Sejmu Ustawodawczego (II 1920)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni siedziby pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich - identyfikuje postacie Ignacego Daszyńskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego - omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. - wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. - opisuje problemy, na jakie napotykała integracja ziem wchodzących w skład odrodzonego państwa 	<p>czego (I 1919), rząd Ignacego Jana Paderewskiego (I – XII 1919)</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje programy lokalnych ośrodków polskiej władzy powstałych w 1918 r. - omawia ustrój II Rzeczypospolitej wynikający z małej konstytucji - omawia kolejne etapy odradzania się państwa polskiego 		<p>miało objęcie urzędu premiera przez Ignacego Jana Paderewskiego</p>
<p>Kształtowanie się granicy zachodniej i południowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaka powinna być odrodzona Polska? • Powstanie wielkopolskie • Powrót Pomorza do Polski • Wolne Miasto 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>plebiscyt</i> - wymienia tereny, który były przedmiotem sporu między Rzeczpospolitą a Niemcami po I wojnie 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna</i> (<i>koncepcja jagiellońska</i>) - lokalizuje w czasie powstanie wielkopol- 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podpisanie traktatu wersalskiego (VI 1919), zaślubiny Polski z morzem (II 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>konwencja górnośląska</i> - lokalizuje w czasie rozejmu w Trewirze (II 1919), podział Śląska Cieszyńskiego (VII 1919), podział Górne- 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski - omawia problemy, które mogły wynikać z podziału Górnego Ślą-

	<p>Gdańsk</p> <ul style="list-style-type: none"> • I powstanie śląskie • II powstanie śląskie • Plebiscyt i III powstanie śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu 	<p>światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni obszary plebiscytowe, skutki plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku - identyfikuje postacie Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego - omawia założenia koncepcji inkorporacyjnej i federacyjnej 	<p>skie (27 XII 1918 – 16 II 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (VII 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (III 1921), III powstanie śląskie (V-VII 1921)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego, miejsce symbolicznych zaślubin Polski z morzem, Wolne Miasto Gdańsk, zasięg powstań śląskich - identyfikuje postacie Józefa Hallera, Wojciecha Korfantego - omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego - przedstawia znaczenie powrotu Pomorza do Polski - omawia przyczyny i skutki powstań śląskich - omawia wyniki plebiscytów na Górnym 	<p>1920)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Stanisława Taczaka, Józefa Dowbora-Muśnickiego - przedstawia okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego - wyjaśnia, w jaki sposób rozstrzygnięto polsko-niemiecki spór o Pomorze - przedstawia międzynarodowe decyzje, jakie zapadły w kwestii podziału Górnego Śląska po III powstaniu śląskim 	<p>go Śląska (X 1921)</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia koncepcje polityczne dotyczące kształtu odrodzonej Rzeczypospolitej - wymienia uprawnienia, jakie przyznano Polsce w Wolnym Mieście Gdańsku 	<p>ska oraz zapisów traktatu wersalskiego dotyczących Pomorza</p>
--	--	---	--	---	---	---

			<p>Śląsku oraz na Warmii, Mazurach i Powiślu</p> <p>- omawia przyczyny i skutki sporu polsko-czeskiego o Śląsk Cieszyński</p>			
<p>Walki o granicę wschodnią</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt polsko-ukraiński • Początek konfliktu z bolszewikami • Ofensywa bolszewików • Bitwa Warszawska • Pokój ryski • Sprawa Wileńszczyzny 	<p>- stosuje pojęcie <i>cudem nad Wisłą</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę polsko-bolszewicką (14 II 1919 – 18 III 1921), pokój ryski (18 III 1921)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13-15 VIII 1920)</p> <p>- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Bitwę Warszawską nazwano <i>cudem nad Wisłą</i></p> <p>- wymienia postanowienia pokoju ryskiego</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>Orleńa Lwowskie</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wojnę polsko-ukraińską (XI 1918 – VII 1919), utworzenie Litwy Środkowej (X 1920), operację niemeńską (IX 1920)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni granicę określonej w pokoju ryskim, terytorium Litwy Środkowej</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Komarowem (VIII 1920)</p> <p>- identyfikuje postacie Michaiła Tuchaczewskiego, Tadeusza Rozwadowskiego, Lucjana Żeligowskiego</p> <p>- omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>linia Curzona</i></p> <p>- lokalizuje w czasie zawarcie sojuszu II RP z URL (IV 1920), utworzenie Rady Obrony Państwa (VII 1920)</p> <p>- lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Kijowa przez wojska polskie i ukraińskie (V 1920)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni linię Curzona</p> <p>- identyfikuje postacie Symona Petlury, Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa</p> <p>- omawia walki Polaków o Lwów, Galicję Wschodnią i Wołyń w latach 1918-1919</p> <p>- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zawarcia sojuszu polsko-ukraińskiego</p> <p>- wyjaśnia, jakie skutki</p>	<p>- lokalizuje w czasie zawarcie traktatu brzeskiego z URL (II 1918)</p> <p>- identyfikuje postacie Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego, Siemiona Budionnego</p> <p>- przedstawia proces tworzenia się państwowości ukraińskiej w Galicji Wschodniej</p> <p>- wymienia postanowienia konferencji w Spa</p> <p>- omawia skutki polityczne i militarne konferencji w Spa</p> <p>- przedstawia pertraktacje polsko-sowieckie w Mińsku i ich konsekwencje</p>	<p>- ocenia polityczne i militarne znaczenie Bitwy Warszawskiej</p> <p>- ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno</p>

			<p>odgrywała wojna propagandowa prowadzona w 1920 r. przez obie strony konfliktu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegał polski plan obrony Warszawy przed wojskami bolszewickimi 	<p>polityczne i militarne miała ofensywa bolszewików w 1920 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia etapy Bitwy Warszawskiej - porównuje siły obu armii biorących udział w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, co zdecydowało o sukcesie Polaków w Bitwie Warszawskiej - wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano polsko-litewski spór o Wilno 		
Rządy parlamentarne	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja marcowa • Scena polityczna II Rzeczypospolitej • Elekcja i śmierć prezydenta Narutowicza • Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej 	<p>- lokalizuje w czasie uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Gabriela Narutowicza - omawia ustrój II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej 	<p>- lokalizuje w czasie wybór G. Narutowicza na prezydenta (9 XII 1922)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Macieja Rataja, Stanisława Wojciechowskiego - przedstawia zakres praw i wolności obywatelskich określonych w konstytucji marcowej - charakteryzuje rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej 	<p>- lokalizuje w czasie utworzenie Komisji Konstytucyjnej (II 1919), wybory do Sejmu I kadencji (XI 1922)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie Władysława Sikorskiego, Maurycego Zamoyckiego, Ignacego Daszyńskiego, Jana Baudouina de Courtenay, Władysława Grabskiego - przedstawia proces prac nad konstytucją marcową - charakteryzuje scenę 	<p>- omawia proces wyboru pierwszego prezydenta II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia zakres kompetencji prezydenta zapisanych w konstytucji marcowej 	<p>- ocenia rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej</p>

				polityczną II Rzeczypospolitej		
Przewrót majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys rządów parlamentarnych • Przewrót majowy • Nowela sierpniowa • Rządy sanacyjne • Konstytucja kwietniowa • Represje wobec opozycji • Obóz sanacyjny po śmierci Piłsudskiego • Polski autorytaryzm 	<p>- stosuje pojęcia <i>sancja, autorytaryzm</i></p> <p>- lokalizuje w czasie przewrót majowy (12-15 V 1926), konstytucję kwietniową (24 IV 1935)</p> <p>- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego</p> <p>- wymienia skutki polityczne przewrotu majowego</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>partyniactwo</i></p> <p>- lokalizuje w czasie prezydenturę I. Mościckiego (VI 1926 – IX 1939), uchwalenie noweli sierpniowej (1926), wybory brzeskie (XI 1930), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935)</p> <p>- identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego, Józefa Becka, Edwarda Rydza-Śmigłego</p> <p>- wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadziła konstytucja kwietniowa</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego</p> <p>- omawia cechy ustroju autorytarnego w Polsce</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>wybory brzeskie, getto ławkowe, numerus clausus</i></p> <p>- lokalizuje w czasie powstanie BBWR (1928), Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu (VI 1930), proces brzeski (1931–1932)</p> <p>- identyfikuje postacie Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Adama Koca</p> <p>- omawia przejawy kryzysu politycznego w Polsce w połowie lat 20. XX w.</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać BBWR w polskim życiu politycznym</p> <p>- omawia przebieg przewrotu majowego</p> <p>- wymienia ugrupowania opozycyjne wobec rządów sanacji</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób sanacja rozprawiła się w opozycją polityczną</p>	<p>- lokalizuje w czasie założenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934), powstanie OZN (1937), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie ONR (1934)</p> <p>- identyfikuje postać Bronisława Pierackiego</p> <p>- porównuje pozycję i uprawnienia prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej</p> <p>- przedstawia przejawy antysemityzmu na polskich uczelniach w II Rzeczypospolitej</p>	<p>- ocenia wpływ kryzysu wewnętrznego na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej</p> <p>- ocenia decyzję Józefa Piłsudskiego o dokonaniu przewrotu politycznego w Polsce</p> <p>- ocenia politykę rządów sanacji wobec opozycji</p>

<p>Spółeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo II Rzeczypospolitej • Mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej • Problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej • Reformy Grabskiego • Budowa portu w Gdyni • Inwestycje przemysłowe w latach 30. 	<p>- stosuje pojęcie <i>Polska A i B</i></p> <p>- lokalizuje w czasie wprowadzenie reformy walutowej (1924), budowę Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936–1939)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni Centralny Okręg Przemysłowy, podział na Polskę A i B</p> <p>- identyfikuje postać Eugeniusza Kwiatkowskiego</p> <p>- wymienia mniejszości narodowe i wyznaniowe w społeczeństwie II Rzeczypospolitej</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego Gdynia była nazywana polskim oknem na świat</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>wojna celna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie rozpoczęcie budowy portu w Gdyni (1921), uchwalenie ustawy o reformie rolnej (1925), wojnę celną (1925–1934)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni główne okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej</p> <p>- identyfikuje postać Władysława Grabskiego</p> <p>- omawia strukturę etniczną, wyznaniową i zawodową społeczeństwa II Rzeczypospolitej</p> <p>- wymienia najważniejsze problemy gospodarcze, przed którymi stanęła II Rzeczypospolita</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki wojna celna z Niemcami</p> <p>- wymienia cechy charakterystyczne Wiel-</p>	<p>- lokalizuje w przestrzeni województwa, w których dominowali przedstawiciele mniejszości narodowych</p> <p>- charakteryzuje mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczypospolitą</p> <p>- przedstawia okoliczności budowy portu w Gdyni</p> <p>- wymienia przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach COP</p> <p>- przedstawia zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju polskiej gospodarki</p>	<p>- omawia sytuację prawną mniejszości narodowych w Polsce</p> <p>- omawia realizację reform gospodarczych przez rząd Władysława Grabskiego</p>	<p>- ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych</p> <p>- ocenia skuteczność reform gospodarczych podejmowanych w II Rzeczypospolitej</p>
---	---	---	---	---	--	--

			kiego Kryzysu w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać COP w rozwoju gospodarczym Polski			
Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświaty w II Rzeczypospolitej • Reformy szkolnictwa • Nauka polska • Literatura okresu międzywojennego • Sztuka i architektura w II Rzeczypospolitej • Kino i radio w międzywojennej Polsce • Sport w II Rzeczypospolitej 	<p>- lokalizuje w czasie reformę edukacji Janusza Jędrzejewicza (1932)</p> <p>- identyfikuje postacie Janusza Jędrzejewicza, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta</p> <p>- wymienia reformy szkolnictwa przeprowadzone w II Rzeczypospolitej</p> <p>- wymienia dziedziny naukowe, w których polscy uczeni zyskali uznanie w latach 20. i 30.</p>	<p>- lokalizuje w czasie reformę edukacji Stanisława Grabskiego (1924)</p> <p>- identyfikuje postacie Stanisława Grabskiego, Stefana Banacha, Zofii Nałkowskiej, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza – Witkacego, Czesława Miłosza, Juliana Tuwima</p> <p>- przedstawia osiągnięcia polskiej literatury</p> <p>- wymienia nurty, jakie dominowały w polskim malarstwie dwudziestolecia międzywojennego</p> <p>- przedstawia najważniejszych twórców polskiej literatury w okresie międzywojennym</p>	<p>- lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla dla Władysława Reymonta (1924)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Hirszfelda, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Karola Szymanowskiego, Jana Kiepury, Poli Negri, Janusza Kusocińskiego</p> <p>- omawia problemy polskiej oświaty w początkach niepodległości</p> <p>- omawia osiągnięcia nauki polskiej w okresie międzywojennym</p> <p>- charakteryzuje sztukę i architekturę w II Rzeczypospolitej</p>	<p>- identyfikuje postacie Hugona Steinhausa, Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego, Jerzego Różyckiego, Stanisława Wigury, Franciszka Żwirki, Zofii Kossak-Szczuckiej, Juliusza Kadana-Bandrowskiego, Sergiusza Piaseckiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Jarosława Iwaszkiewicza, Tadeusza Peipera, Jerzego Lieberta, Karola Rostrowskiego, Juliusza Osterwy, Leona Schillera, Haliny Konopackiej, Jadwigi Jędrzejowskiej, Stanisława Marusarza</p> <p>- omawia rozwój teatru i muzyki w okresie międzywojennym</p> <p>- przedstawia rozwój kina i radia w międzywojennej Polsce -</p>	- ocenia dorobek kulturalny i naukowy II Rzeczypospolitej

					omawia sukcesy polskich sportowców w okresie międzywojennym	
Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na arenie międzynarodowej • Polityka międzynarodowa w okresie sanacji • Przyłączenie Zaolzia do Rzeczypospolitej • Niemieckie żądania wobec Polski • Zacieśnienie współpracy w Wielką Brytanią i Francją • Aktywizacja polskiego społeczeństwa • Pakt Ribbentrop-Mołotow 	<p>- stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości (równowagi)</i></p> <p>- lokalizuje w czasie układ o nieagresji między Polską i ZSRS (1932), układ o niestosowaniu przemocy między Polską a Niemcami (1934), przemówienie J. Becka w sejmie (V 1939), pakt Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>- identyfikuje postać Józefa Becka</p> <p>- wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>- przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy</p>	<p>- lokalizuje w czasie układy sojusznicze z Francją i Rumunią (1921), przyłączenie Zaolzia do Polski (X 1938), polsko-brytyjski układ sojuszniczy (25 VIII 1939)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni Zaolzie</p> <p>- identyfikuje postacie Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa</p> <p>- omawia okoliczności przyłączenia Zaolzia do Polski</p> <p>- omawia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny</p> <p>- wymienia postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>Międzymorze, polityka prometejska</i></p> <p>- lokalizuje w czasie podpisanie konkordatu (1925), traktat w Locarno (1925), udzielenie gwarancji Polsce przez Wielką Brytanią (III 1939)</p> <p>- wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miał traktat w Locarno</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę w polskiej polityce zagranicznej miał odgrywać sojusz z Francją i Rumunią</p> <p>- przedstawia, na czym miała polegać idea Międzymorza i polityka prometejska</p> <p>- omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny</p>	<p>- identyfikuje postacie Józefa Lipskiego, Neville'a Chamberlaina</p> <p>- charakteryzuje położenie międzynarodowe II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego idea Międzymorza i polityka prometejska poniosły fiasko</p> <p>- wyjaśnia, jak władze Wolnego Miasta Gdańska odebrały niemieckie żądania wobec Polski</p> <p>- omawia skutki polskiej polityki zagranicznej prowadzonej w okresie sanacji</p>	<p>- ocenia międzynarodową pozycję Polski w okresie międzywojennym</p> <p>- ocenia sposób rozwiązania problemu Zaolzia w latach 30. XX w.</p> <p>- ocenia postawę władz polskich wobec żądań wysuwanych przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>- ocenia postawę polskiego społeczeństwa w obliczu zbliżającej się wojny</p>

				światowej - wyjaśnia, na czym polegała polityka równowagi i omawia sposób jej realizacji		
--	--	--	--	--	--	--

Poznać przeszłość 4

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I II wojna światowa						
1. Kampania polska	<ul style="list-style-type: none"> W przededniu wojny Niemiecka napaść na Polskę Przeciwko Blitzkriegowi Napaść sowiecka na Polskę Ostatnie punkty oporu Pierwsze zbrodnie hitlerowskie w Polsce Ocena wojny obronnej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Blitzkrieg (wojna błyskawiczna)</i>, <i>Schleswig-Holstein</i>,</p> <p>– charakteryzuje wkroczenie wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu Ribbentrop–Mołotow oraz przykłady współpracy niemiecko-sowieckiej</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 września 1939 r., 17 września 1939 r., 6 października 1939 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bitwa graniczna</i>, <i>dziwna wojna</i>, „<i>polskie Termopile</i>”</p> <p>– porównuje potencjał militarny stron konfliktu</p> <p>– omawia działalność postaci: Ignacego Mościckiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego</p> <p>– omawia decyzje polityczne władz II Rzeczypospolitej na tle wydarzeń militarnych podczas kampanii polskiej</p> <p>– opisuje przykłady bohaterstwa polskich żołnierzy, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy, Kocka, i wskazuje te miejsca na mapie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>provokacja gliwicka</i>, „<i>Fall Weiss</i>”, <i>Luftwaffe</i>, <i>Einsatzgruppen (Grupy Specjalne)</i>, <i>przedmoście rumuńskie</i></p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1–3 września 1939 r., 3 września 1939 r.</p> <p>– opisuje główne etapy kampanii polskiej</p> <p>– omawia działalność postaci: Henryka Sucharskiego i Franciszka Dąbrowskiego,</p>	<p>– przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r. , omawia wydarzenia związane z datami: 9 września 1939 r., 12 września 1939 r., 28 września 1939 r., 2 października 1939 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Kutrzeby, Władysława Bortnowskiego, Władysława Raginisa, Władysława Langnera, Józefa Unruga, Stanisława Dąbka</p>	<p>– prezentuje założenia polityki Wielkiej Brytanii i Francji wobec konfliktu polsko-niemieckiego</p> <p>– podaje przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, m.in. w Wieluniu, Bydgoszczy, okolicach Wejherowa</p>

				- wyjaśnia przyczyny przegranej Polski w wojnie we wrześniu 1939 r.		
2. Hitler i Stalin dzielą Europę	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca ZSRS i III Rzeszy • Sowieckie podboje • Podbój Danii i Norwegii przez Niemcy • Podbój Belgii, Holandii i Francji • Przeciwno Wielkiej Brytanii • Wojna na Bałkanach 	<p>- stosuje pojęcia: pakt Ribbentrop-Mołotow, kolaboracja, bitwa o Anglię</p> <p>- omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Adolfa Hitlera</p> <p>- wymienia sojuszników III Rzeszy, którzy przystąpili do współpracy w latach 1939-1941</p> <p>- wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Wielkiej Brytanii i jej sojuszników w bitwie o Anglię</p>	<p>- stosuje pojęcia: wojna zimowa, republiki bałtyckie, państwo Vichy, Komitet Wolnej Francji, RAF</p> <p>- omawia działalność postaci: Benita Mussoliniego, Winstona Churchilla</p> <p>- charakteryzuje cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939-1941 oraz przykłady ich współpracy</p> <p>- wskazuje na mapie: kierunki agresji sowieckiej, niemieckiej i włoskiej oraz obszary okupowane przez agresorów</p> <p>- omawia wydarzenia związane z agresją sowiecką i niemiecką z: listopada 1939 r. marca 1940 r., maja 1940 r., lipca-października 1940 r.</p> <p>- przedstawia główne przyczyny kłęski Francji w 1940 r.</p>	<p>- stosuje pojęcia: „Fall Gelb”, operacja „Lew morski”, linia Mannerheima, Linia Maginota</p> <p>- omawia działalność postaci: Charles’a de Gaulle’a, Philippe’a Pétaina, Josipa Broza-Tito, Carla Gustafa Mannerheima, Vidkuna Quislinga, Hermanna Göringa, Ante Pavelicia, Léona Degrelle</p> <p>- omawia wydarzenia związane z datami: 12 marca 1940 r., 9 kwietnia 1940 r., 10 maja 1940 r., 22 czerwca 1940 r., 28 października 1940 r., 6 kwietnia 1941 r.-1 czerwca</p>	<p>- omawia działalność postaci: Josipa Broza-Tito, Ante Pavelicia, Léona Degrelle - szczegółowo opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940-1941, wskazując zmiany na mapie politycznej</p> <p>- opisuje przebieg bitwy o Anglię, uwzględniając uzbrojenie obu stron konfliktu oraz sytuację ludności cywilnej Wielkiej Brytanii</p> <p>- wyjaśnia znaczenie zawarcia zawieszenia broni w Compiègne w czerwcu 1940 r</p>	<p>- omawia sposób przejęcia kontroli nad republikami bałtyckimi przez ZSRS w 1940 r.</p> <p>- charakteryzuje sytuację na Bałkanach w 1941 r.</p>

				1941 r., 10 kwietnia 1941 r.		
3. Wojna na froncie wschodnim	<ul style="list-style-type: none"> • Napaść Niemiec na ZSRS • Bitwa pod Moskwą • Niemcy i podbita ludność • Wspólnie przeciw Hitlerowi • Bitwa o Stalingrad 	<p>– stosuje pojęcia: plan „Barbarossa”, wielka wojna ojczyźniana, Lend-Lease Act, koalicja antyhitlerowska</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, Georgija Żukowa</p> <p>– charakteryzuje przyczyny nawiązania współpracy Wielkiej Brytanii i ZSRS oraz USA</p> <p>– omawia stosunek ludności do okupanta na zajmowanych terenach przez Niemców,</p> <p>– przedstawia politykę III Rzeszy wobec ludności cywilnej ZSRS i wobec jeńców</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lend-Lease Act,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1941 r., 22 czerwca 1941 r., 12 lipca 1941 r., luty 1943 r., lipiec 1943 r.</p> <p>– opisuje przebieg wojny i analizuje przyczyny klęski niemieckiego Blitzkriegu w ZSRS</p> <p>– wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny na froncie wschodnim: Leningrad, Moskwa, Stalingrad,</p> <p>– ocenia znaczenie pomocy w ramach Lend-Lease Act dla wyniku wojny na froncie wschodnim</p> <p>- podaje przykłady podjęcia współpracy z Niemcami i wyjaśnia ich przyczyny</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lebensraum (‘przestrzeń życiowa’), blokada Leningradu, „droga życia”</p>	<p>– omawia działalność postaci: Friedricha von Paulusa, Stepana Bandery</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 6 grudnia 1941 r., listopad 1942 r., wrzesień 1941 r. styczeń 1944 r.</p> <p>– omawia znaczenie klęski stalingradzkiej dla Niemiec</p>	<p>– opisuje potencjał wojenny stron konfliktu, ich taktykę oraz uzbrojenie</p>
4. Polityka Niemiec w okupowanych krajach Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja ludności okupowanych krajów • Postawy ludności i władz krajów okupowanych • Ruch oporu i partyzantka 	<p>– stosuje pojęcia: polityka rasowa, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje,</p>	<p>– stosuje pojęcia: pakt trzech, polityka rasowa, przestrzeń życiowa, Generalny Plan Wschodni, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Charles’a de Gaulle’a, Philippe’a Pétaina</p>	<p>– charakteryzuje zróżnicowanie polityki niemieckiej na terenach okupowanych</p> <p>– omawia postawy ludności okupowanej Europy</p>	<p>– stosuje pojęcia: Résistance, Rote Kapelle, polityka „piernika i pejcza”</p>	<p>– porównuje sytuację w okupowanych krajach zachodnich i w Polsce</p>

	w krajach europejskich	gdzie rozwinął się ruch oporu				
5. Holokaust	<ul style="list-style-type: none"> • Separacja ludności żydowskiej • W stronę zagłady • Zagłada Żydów • Powstanie w getcie • Postawy wobec Holokaustu 	<p>– stosuje pojęcia: gwiazda Dawida, getto</p> <p>– przedstawia założenia i metody polityki hitlerowskiej wobec Żydów oraz etapy i metody jej realizacji (od dyskryminacji do zagłady)</p> <p>– przedstawia sposób organizacji i cel działania sieci obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady, wyjaśnia różnice pomiędzy nimi, rozpoznaje główne miejsca eksterminacji (Auschwitz-Birkenau, Sobibór, Treblinka, Bełżec)</p>	<p>– stosuje pojęcia: Żydowska Organizacja Bojowa, medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Eichmanna, Heinricha Himmlera, Reinharda Heydricha, Mordechaja Anielewicza, Marka Edelmana, Jana Karskiego, Witolda Pileckiego, Janusza Korczaka, rodziny Ulmów, Ireny Sendlerowej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– omawia bilans Holokaustu</p> <p>– przedstawia formy pomocy Żydom niesione przez ludność krajów okupowanych</p>	<p>– stosuje pojęcia: Szoah, „Żegota”, Żydowski Związek Wojskowy, Endlösung (‘ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej’)</p> <p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego,</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Wandy Kraheleskiej, Matyldy Getter, Adama Sapiehy, Jana i Antoniny Żabińskich, Jurgena Stroppa</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wandy Kraheleskiej, Matyldy Getter, Adama Sapiehy</p>
6. Wojna poza Europą	<ul style="list-style-type: none"> • Początek walk w Afryce • Zakończenie walk w Afryce • Wojna na morzach i oceanach 	<p>– stosuje pojęcia: wojna na Pacyfiku, U-Boot, Pearl Harbor,</p> <p>– omawia działalność postaci: Benita</p>	<p>– stosuje pojęcia: wilcze stada, U-Boot, Pearl Harbor</p> <p>– omawia działalność postaci: Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 7 grudnia 1941 r., 4–7</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami:</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, operacja, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– omawia działalność postaci: Bernarda Montgomery’ego, Erwina</p>	<p>– opisuje uzbrojenie stron konfliktu i ocenia ich potencjał militarny</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Atak na Pearl Harbor • Ofensywa japońska w Azji • Wojna na Pacyfiku 	<p>Mussoliniego, Adolfa Hitlera</p> <p>- wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>czerwca 1942 r., październik–listopad 1942 r.</p> <p>- wymienia cele strategiczne państw Osi w walkach poza Europą</p> <p>- omawia przebieg wojny w Afryce w latach 1941–43, wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>- szczegółowo omawia przebieg walk w Afryce i Azji</p> <p>- przedstawia specyfikę wojny na Pacyfiku i wymienia przełomowe starcia zbrojne na tym obszarze podczas II wojny światowej</p>	<p>Rommel, Karla Dönitza, Isoroku Yamamoto</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 13 września 1940 r., grudzień 1940 r., listopad 1941 r., sierpień 1942 r., luty 1943 r., październik–listopad 1942 r., 13 maja 1943 r.</p>	
7. Droga do zwycięstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Wielkiej Koalicji • Bitwa na Łuku Kurskim • Desant na Sycylię i Włochy • Konferencje Wielkiej Trójki • Lądowanie w Normandii i otwarcie drugiego frontu 	<p>- stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, Wielka Koalicja</p> <p>- omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla</p> <p>- przedstawia znaczenie wydarzeń: bitwy na Łuku Kurskim oraz powstania drugiego frontu w Normandii</p>	<p>- stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, D-Day, Wielka Koalicja</p> <p>- omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 14 sierpnia 1941 r., 28 listopada–1 grudnia 1943 r., 4–11 lutego 1945 r., 6 czerwca 1944 r.</p> <p>- wyjaśnia genezę powstania Wielkiej Koalicji oraz omawia znaczenie zasad sformułowanych w Karcie atlantyckiej</p> <p>- przedstawia znaczenie wydarzeń: kapitulacji Włoch, bitwy o Monte Cassino</p> <p>- omawia znaczenie konferencji w Teheranie</p>	<p>- stosuje pojęcia: operacja „Overlord”, operacja „Market Garden”,</p> <p>- podaje główne założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej</p>	<p>- stosuje pojęcia: operacja „Cytadela”, Włoska Republika Socjalna</p> <p>- omawia działalność postaci: George’a Pattona, Douglasa MacArthura, Pietra Badoglio</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r.</p>	<p>- opisuje strategię oraz uzbrojenie stron konfliktu</p>

8. Koniec II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wyzwolenie Europy Środkowo-Wschodniej • Konferencja w Jałcie • Zajęcie Niemiec i Austrii • Konferencja w Poczdamie • Zakończenie walk na Pacyfiku 	<p>– stosuje pojęcia: porządek jałtański, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 8 maja 1945 r. 6 i 9 sierpnia 1945 r.</p> <p>– opisuje okoliczności i skutki wynalezienia oraz pierwszego użycia broni atomowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: porządek jałtański, naloty dywanowe, taktyka „żabich skoków”, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 czerwca 1944 r., 24 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia znaczenie operacji „Bagration</p> <p>– przedstawia ustalenia oraz znaczenie konferencji Wielkiej Trójki w Jałcie oraz Poczdamie</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera, Alfreda Jodla, Wilhelma Keitla, Hirohito</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych w Europie i na Dalekim Wschodzie w 1945 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: George’a Pattona, Douglasa MacArthura</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r., 12 stycznia 1945 r., 16 kwietnia 1945 r.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie udziału Wojska Polskiego w operacji berlińskiej 1945</p>	<p>– przedstawia okoliczności zamachu na Hitlera</p>
------------------------------	---	---	---	---	---	--

Rozdział II Polacy podczas II wojny światowej

1. Polska pod okupacją	<ul style="list-style-type: none"> • Podział ziem polskich w 1939 r. • Wyniszczenie polskich elit • Polityka III Rzeszy wobec Polaków • Niemieckie zbrodnie w Polsce • Polityka ZSRS wobec Polaków 	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Maksymiliana Marii Kolbego, Hansa Franka</p> <p>– omawia i wskazuje na mapie podział ziem polskich okupowanych przez ZSRS i III Rzeszę oraz zmiany wprowadzone po 1941 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, Volkslista, kontyngent, „gadzinówka”, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wandy Wasilewskiej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: kwiecień–maj 1940 r., maj–czerwiec 1940 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Sonderaktion „Krakau”, akcja AB, sowietyzacja „granatowa policja”, paszportyzacja</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: październik 1939 r., 1–2 listopada 1939 r., 5 marca 1940 r., marzec 1941 r.</p>	<p>– wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich</p>
------------------------	---	---	---	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Deportacje w głąb ZSRS • Zbrodnia katyńska • Wobec sowieckiej okupacji 	<p>– podaje przykłady zbrodni niemieckich dokonanych na ludności polskiej</p> <p>– wskazuje grupy społeczne najbardziej narażone na prześladowania niemieckie i sowieckie</p>	<p>– omawia przebieg deportacji Polaków z Kresów Wschodnich w głąb ZSRS</p> <p>– charakteryzuje przebieg oraz znaczenie zbrodni katyńskiej</p>			
2. Polskie władze na uchodźstwie	<ul style="list-style-type: none"> • Polski rząd na uchodźstwie • Polskie siły zbrojne na Zachodzie • Układ Sikorski–Majski • Zerwanie stosunków polsko-sowieckich • Katastrofa gibraltarska • Polskie władze w ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: rząd emigracyjny, armia Andersa, katastrofa gibraltarska</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem</p>	<p>– stosuje pojęcia: układ Sikorski–Majski, katastrofa gibraltarska</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 30 września 1939 r., 30 lipca 1941 r., 14 lutego 1942 r., 25 kwietnia 1943 r., 4 lipca 1943 r.</p> <p>– omawia założenia układu Sikorski–Majski</p> <p>– opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS armii gen. Władysława Andersa</p>	<p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 listopada 1939 r., 13 kwietnia 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p> <p>– charakteryzuje postawę Wielkiej Trójki wobec ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcie: Rada Narodowa RP</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta i Władysława Gomułki, Kazimierza Sosnkowskiego, Cyryła Ratajskiego, Pawła Findera, Marceliego Nowotki</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 31 grudnia 1943 r./ 1 stycznia 1944 r., styczeń 1944 r.</p> <p>– wymienia tworzące się w ZSRS i w kraju ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych (od powstania PPR do utworzenia KRN)</p>	<p>– przedstawia okoliczności utworzenia polskiego rządu emigracyjnego (w tym umowę paryską oraz antysanacyjny charakter rządu)</p> <p>– ocenia znaczenie śmierci gen. Władysława Sikorskiego</p>

<p>3. Polskie Państwo Podziemne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Struktury Polskiego Państwa Podziemnego • Konspiracja wojskowa • Działalność Polskiego Podziemia • Konspiracja cywilna • Pozostałe podziemne organizacje zbrojne • Rzeź wołyńska • Akcja „Burza” 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Państwo Podziemne, Związek Walki Zbrojnej, Armia Krajowa, partyzantka, rzeź wołyńska, tajne komplety</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 września 1939 r., 14 lutego 1942 r.</p> <p>– omawia cele i przebieg akcji „Burza”</p>	<p>– stosuje pojęcia: cichociemni, Delegat Rządu RP na Kraj, sabotaż, dywersja, „krwawa niedziela”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stefana Roweckiego ps. Grot, Augusta Emila Fieldorfa</p> <p>– wymienia konspiracyjne struktury wojskowe (SZP, ZWZ, AK, Bataliony Chłopskie)</p> <p>– opisuje najważniejsze akcje ZWZ-AK</p> <p>– przedstawia genezę i przebieg rzezi wołyńskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: BIP, Związek Odwetu, organizacja „Wachlarz”, Kedyw, Gwardia Ludowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Franza Kutschery, Tadeusza Komorowskiego ps. Bór, Jana Karskiego, Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 11 lipca 1943 r., 1 lutego 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Rada Jedności Narodowej, Narodowa Organizacja Wojskowa, WRN</p> <p>– omawia działalność postaci: Cyryla Ratajskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 9 stycznia 1944 r., 26 marca 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Zygmunta Berlinga, Bolesława Bieruta,</p>
<p>4. Powstanie warszawskie i rok 1945</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wybuchu powstania • Przebieg walk powstańczych • Zachodni alianci wobec powstania • Upadek powstania • Znaczenie powstania warszawskiego • Nowe rządy w Polsce • Walki na ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcia: akcja „Burza”, godzina „W”, Rząd Tymczasowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Komorowskiego ps. Bór,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 sierpnia 1944 r., 2 października 1944 r.</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN,</p> <p>– omawia działalność postaci: Antoniego Chruściela</p> <p>– omawia przyczyny decyzji o wybuchu powstania w Warszawie, uwzględniając sytuację na froncie i w okupowanej Polsce</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: RONA</p> <p>– prezentuje polskie organizacje partyzanckie, uwzględniając ich stosunek do rządu na uchodźstwie</p> <p>– opisuje przebieg walk oraz bilans powstania warszawskiego</p>	<p>– omawia działalność postaci: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego, Ludwiga Fischera, Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego, Edwarda Osóbki-Morawskiego</p> <p>– charakteryzuje przebieg walk na ziemiach polskich w 1945 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego,</p> <p>– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną</p>

					<p>– omawia sposób funkcjonowania Polskiego Państwa Podziemnego</p> <p>– wymienia najważniejsze akcje oddziałów polskiego podziemia</p>	
5. Polacy na frontach II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Polskich Sił Zbrojnych • Polskie lotnictwo w Anglii • Walki w Afryce • Udział w wyzwoleniu Włoch i krajów Europy zachodniej • Formacje zbrojne u boku ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, Enigma,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa,</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 18 maja 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Armia Polska w ZSRS, Wojsko Polskie w ZSRS, „szczury Tobruku”</p> <p>– omawia działalność postaci: Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego oraz Jerzego Różyckiego, Stanisława Maczka</p> <p>– podaje miejsca oraz formacje biorące udział w najważniejszych bitwach II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku, Monte Cassino, Arnhem) oraz wskazuje miejsca na mapie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: sierpień–wrzesień 1940 r., 5 maja 1945 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Kopańskiego, Stanisława Sosabowskiego,</p> <p>– opisuje dokonania polskich pilotów podczas II wojny światowej oraz losy polskiej floty wojennej</p>	<p>wymienia wydarzenia związane z datami: styczeń 1940 r., maj 1940 r., sierpień 1940 r., 1942 r., październik 1943 r., wrzesień 1944 r., 21 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci; Zygmunta Berlinga,</p>	<p>– omawia działalność postaci; Michała Żymierskiego ps. Rola, Karola Świerczewskiego</p>

Rozdział III
Świat po II wojnie światowej

<p>1. Odbudowa powojenne go świata</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bilans strat wojennych • Budowa nowego porządku światowego • Powstanie ONZ • Okupacja Niemiec i Austrii • Doktryna Trumana i plan Marshalla • Komunizm w Europie 	<p>– stosuje pojęcia: układ dwubiegunowy, supermocarstwo, – przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat ludności i zniszczeń materialnych – omawia politykę mocarstw wobec okupowanych Niemiec i Austrii</p>	<p>– stosuje pojęcia: zasada 4D, proces norymberski, doktryna Trumana, plan Marshalla – omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, George’a Marshalla – wymienia wydarzenia związane z datami: 1944–1948, 26 czerwca 1945 r., 17 lipca–2 sierpnia 1945 r., marzec 1947 r. – wymienia najważniejsze postanowienia konferencji w Poczdamie – charakteryzuje przyczyny wzrostu znaczenia ZSRS oraz USA</p>	<p>– opisuje genezę, cele oraz strukturę ONZ – stosuje pojęcia: taktyka salami, Kominform – wyjaśnia przyczyny spadku wpływów Wielkiej Brytanii i Francji – przedstawia przejawy wzrostu znaczenia komunizmu w Europie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 25 kwietnia 1945 r., 20 listopada 1945 r. –1 października 1946 r., czerwiec 1947 r., 27 września 1947 r. – opisuje znaczenie doktryny Trumana oraz planu Marshalla dla procesu integracji europejskiej</p>	<p>– przedstawia przebieg i wynik wojny domowej w Grecji</p>
<p>2. Żelazna kurtyna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podzielona Europa • Ku zjednoczonej Europie • Stalinizm w państwach bloku wschodniego • Powojenne Niemcy i Austria 	<p>– stosuje pojęcia: żelazna kurtyna, zimna wojna, NRD, RFN, NATO, Układ Warszawski, – omawia działalność postaci: Nikity Chruszczowa, – wymienia wydarzenia związane z datami: 5 marca 1946 r., 5 marca 1953 r., – omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa</p>	<p>– stosuje pojęcia: strefy okupacyjne, Bizonia, Trizonia, blokada Berlina Zachodniego, most powietrzny, EWWiS, Beneluks – omawia działalność postaci: Konrada Adenauera, Roberta Schumana – wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1948 r.–maj 1949 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, Rada Europy – omawia działalność postaci: Imre Nagya, Ławrientija Berii, – wymienia wydarzenia związane z datami: 20 września 1949 r., 7 października 1949 r., 23 lipca 1952 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, tajny referat, Rada Europy – omawia działalność postaci: Wilhelma Piecka, Waltera Ulbrichta, Janosa Kadara, Alcide de Gasperiego,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Józsefa Mindszentyego, Pála Malétera</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie RFN i NRD • Śmierć Stalina i destalinizacja • Powstanie węgierskie 	<p>– charakteryzuje cechy stalinizmu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej</p> <p>– omawia formy kultu jednostki w krajach komunistycznych</p>	<p>4 kwietnia 1949 r., 14 maja 1955 r., luty 1956 r.</p> <p>– charakteryzuje różnice w podejściu mocarstw do kwestii niemieckiej</p> <p>– przedstawia przebieg i rezultat sowieckiej blokady Berlina</p> <p>– omawia genezę powstania NATO oraz podaje nazwy najważniejszych państw, które przystąpiły do NATO oraz Układu Warszawskiego</p> <p>– omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa</p>	<p>16 czerwca 1953 r., 23 października–4 listopada 1956 r.</p> <p>– charakteryzuje przebieg integracji europejskiej w latach 50. XX w.</p> <p>– wyjaśnia genezę powstania dwóch państw niemieckich</p> <p>– podaje przyczyny wystąpień na Węgrzech w 1956 r.</p>	<p>– podaje przyczyny powstania berlińskiego z 1953 r.</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wydarzeń na Węgrzech w 1956 r.</p>	
3. Azja w czasach dekolonizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Walka o niepodległość Indii • Chińska Republika Ludowa • Chiny w czasach Mao Zedonga • Wojna w Korei • Wyzwolenie Indochin i Indonezji 	<p>– stosuje pojęcia: taktyka biernego oporu, Wielki Skok, rewolucja kulturalna,</p> <p>– omawia działalność postaci: Mahatmy Gandhiego, Mao Zedonga,</p> <p>– wskazuje na mapie: Indie, Pakistan, Chiny,</p> <p>– przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach</p>	<p>– stosuje pojęcia: czerwona książeczka</p> <p>– omawia działalność postaci: Ho Chi Minha, Czang Kaj-szeka</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1947 r., 1949 r., 1950–1953</p> <p>– wskazuje na mapie: Tajwan, Japonię, Koreę Północną i Południową, Wietnam</p> <p>– opisuje przemiany w Chinach w latach 40. XX w.</p> <p>– przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach</p>	<p>– stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini,</p> <p>– omawia działalność postaci: Douglasa MacArthura, Kim Ir Sena,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1954 r., 1955–1975, 1971</p> <p>– opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa</p> <p>– opisuje przebieg walki o niepodległość Indii</p>	<p>– stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini, Czerwoni Khmerzy</p> <p>– omawia działalność postaci: Denga Xiaopinga</p> <p>– wskazuje na mapie: Laos, Kambodżę, Kaszmir</p> <p>– opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa</p> <p>– podaje przykłady państw Dalekiego Wschodu</p>	<p>– przedstawia przykłady konfliktów postkolonialnych w Azji</p>

			– wymienia komunistyczne kraje Dalekiego Wschodu	– charakteryzuje komunistyczne reżimy w Chinach, Korei Północnej, Wietnamie i Kambodży, uwzględniając szczególnie stosunek władzy do jednostki	współpracujących z USA	
4. Bliski Wschód i Afryka po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Izraela • Kryzys sueski • Od wojny sześciodniowej do kryzysu paliwowego • Rewolucja islamska w Iranie • Dekolonizacja w Afryce • Konflikty okresu dekolonizacji • Państwa Trzeciego Świata 	– stosuje pojęcia: Bliski Wschód, apartheid, państwa Trzeciego Świata – wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę – charakteryzuje konflikt izraelsko-palestyński, dostrzegając rolę światowych mocarstw w konflikcie na Bliskim Wschodzie	– stosuje pojęcia: syjonizm, kryzys sueski, Rok Afryki, – omawia działalność postaci: Dawida Ben Guriona, Jasera Arafata, Saddama Husajna, Nelsona Mandeli – wymienia wydarzenia związane z latami: 1948 r., 1956 r., 1967 r., 1973 r. – wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę – omawia przyczyny i skutki dekolonizacji Afryki	– stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, bantustan, kibuc, ajatollah – omawia działalność postaci: Gamala Abdela Namera, – wskazuje na mapie: półwysep Synaj, Jerozolimę, Tel Awiw, – wymienia wydarzenia związane z datami: 14 maja 1948 r., – opisuje znaczenie rewolucji islamskiej w Iranie	– stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, , kibuc, – omawia działalność postaci: ajatollaha Ruhollaha Chomejnigo – wskazuje na mapie: Zachodni Brzeg Jordanu, wzgórze Golan, Kuwejt, Biafrę, Katangę – wymienia wydarzenia związane z datami: 1954 r., 1979 r., 1980–1988, 1990–1991	– stosuje pojęcia: harkisi, OJA, Ruch Państw Niezaangażowanych – omawia działalność postaci: Frederika de Klerka, Patrice’a Lumumby

<p>5. Konflikty okresu zimnej wojny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja kubańska • Kryzys kubański • Konflikty w Ameryce Południowej i Środkowej • Wojna w Wietnamie • Praska Wiosna 	<p>– stosuje pojęcia: kryzys kubański, Praska Wiosna, mur berliński</p> <p>– omawia działalność postaci: Fidela Castro, Leonida Breżniewa,</p> <p>– podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy ZSRS a USA</p>	<p>– stosuje pojęcia: doktryna Breżniewa, gorąca linia,</p> <p>– omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy’ego,</p> <p>– opisuje przyczyny i przebieg kryzysu kubańskiego,</p> <p>– przedstawia przyczyny i przebieg Praskiej Wiosny,</p> <p>– podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy ZSRS a USA,</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg i skutki Praskiej Wiosny,</p> <p>– omawia przebieg rywalizacji amerykańsko-sowieckiej w dziedzinie podboju kosmosu</p>	<p>stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”,</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 1959 r., 1961 r., 1968 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Alexandra Dubčeka, Ryszarda Siwca,</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie</p>	<p>– stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”, operacja „Dunaj”, Vietcong</p> <p>– omawia działalność postaci: Augusto Pinocheta, Gustáva Husáka, Ernesto Che Guevary</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 12 kwietnia 1961 r., 17 kwietnia 1961 r., 1975 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Daniela Ortegi, Salvadora Allende,</p> <p>– omawia okoliczności przejęcia władzy przez Pinocheta</p>
<p>6. Przemiany w powojennym świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki integracji europejskiej • Walka z rasizmem w USA • Kultura w latach 1945–1968 • Rewolucja obyczajowa lat 60. • Subkultury i ruchy kontestatorskie • Sobór watykański II 	<p>– stosuje pojęcia: traktaty rzymskie, rewolucja seksualna, feminizm, segregacja rasowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Martina Luthera Kinga,</p> <p>– omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej,</p> <p>– prezentuje poglądy ruchu feministycznego w drugiej połowie XX wieku</p>	<p>– stosuje pojęcia: EWG, Euratom, feminizm, dzieci kwiaty, ruch hipisowski, pacyfizm,</p> <p>– omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy’ego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1962–1965, 1964 r., maj 1968 r.,</p> <p>– omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej,</p> <p>– przedstawia główne przyczyny pojawienia się</p>	<p>– stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, festiwal Woodstock,</p> <p>– omawia działalność postaci: Jana XXIII, Pawła VI Betty Friedan,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r., 15–18 sierpnia 1969 r.,</p> <p>– podaje przykłady dotyczące kultury lat 60.: Elvisa Presleya,</p>	<p>– stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, egzystencjalizm, teatr absurdu, festiwal Woodstock, Czarne Pantery</p> <p>– omawia działalność postaci: Malcolma X, Rosy Parks,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r.,</p>	<p>– ocenia znaczenie reform soboru watykańskiego II</p> <p>– ocenia znaczenie zamachu na prezydenta USA J. F. Keneddy’ego</p> <p>– określa znaczenie festiwalu w Woodstock</p>

			nowych tendencji w kulturze w latach 60. XX w., – opisuje walkę o równouprawnienie ludności czarnoskórej w USA	Marilyn Monroe, Brigitte Bardot, Jamesa Deana, Marlona Brando – podaje główne założenia przyjęte na soborze watykańskim II	15–18 sierpnia 1969 r., – wyjaśnia genezę terrorku środowisk skrajnie lewicowych	
--	--	--	---	---	---	--

Rozdział IV
Polska i Polacy po II wojnie światowej

1. Początki władzy komunistów w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Manifest PKWN i Polska lubelska • Walka z Podziemiem • Nowy rząd i referendum • Wybory do sejmu • Likwidacja partii opozycyjnych i powstanie PZPR 	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN, żołnierze niezłomni, PSL,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1944 r., 4–11 lutego 1945 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Danuty Siedzikówny ps. Inka, Witolda Pileckiego</p> <p>– omawia działalność żołnierzy niezłomnych, podaje przykłady postaci</p>	<p>– stosuje pojęcia: TRJN, proces szesnastu, kwatera na Łączce, PSL, referendum ludowe</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1945 r., 30 czerwca 1946 r., 19 stycznia 1947 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego, Bolesława Bieruta,</p> <p>– charakteryzuje znaczenie referendum ludowego podaje przykłady postaci</p> <p>– opisuje metody walki komunistów z opozycją</p> <p>– przedstawia wybrane miejsca pamięci ofiar reżimu komunistycznego (Łączka).</p>	<p>– stosuje pojęcia: WiN, Testament Polski Walczącej, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Gomułki,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 lipca 1944 r., 16 sierpnia 1944 r., 1 grudnia 1944 r., 31 grudnia 1944 r., 19 stycznia 1945 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: obława augustowska, WiN, Blok Demokratyczny, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, omawia działalność postaci: Jana Stanisława Jankowskiego, Kazimierza Pużaka,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 marca 1945 r., 1 lipca 1945 r., 1946 r., 28 kwietnia 1947 r., 1958 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Antoniego Hedy, Stefana Bembińskiego</p> <p>– przedstawia przebieg i złożone okoliczności pogromu kieleckiego</p>
--	---	---	---	--	---	--

			- wymienia przykłady wyborów sfałszowanych przez komunistów (referendum ludowe, wybory 1947 r.)			
2. Powojenna odbudowa	<ul style="list-style-type: none"> • Straty wojenne i bilans ofiar • Nowe granice Polski • Przesiedlenia ludności • Reforma rolna • Nacjonalizacja i kolektywizacja • Odbudowa przemysłu i infrastruktury w Polsce 	<p>- stosuje pojęcia: Ziemie Odzyskane, gospodarka planowa, PGR,</p> <p>- omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta</p> <p>- przedstawia bilans polskich strat wojennych</p> <p>- wskazuje na mapie: granice Polski po II wojnie światowej, linię Curzona, Ziemie Odzyskane, Kresy Wschodnie</p> <p>- charakteryzuje założenia planu trzyletniego i sześcioletniego</p> <p>- opisuje przyczyny i przebieg kolektywizacji rolnictwa w Polsce</p> <p>- wymienia przykłady gospodarczej zależności Polski od ZSRS</p>	<p>- stosuje pojęcia: linia Curzona, nacjonalizacja przemysłu, gospodarka planowa, „wyścig pracy”, akcja „Wisła”,</p> <p>- omawia działalność postaci: Hilarego Minca,</p> <p>- omawia powojenne przesiedlenia ludności na ziemiach polskich</p> <p>- omawia znaczenie dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p>	<p>- stosuje pojęcia: bitwa o handel, CUP, repatriacja dóbr kultury</p> <p>- omawia działalność postaci: Wincentego Pstrowskiego,</p> <p>- określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p> <p>- podaje konsekwencje wymiany pieniędzy w 1950 r.</p>	<p>- omawia działalność postaci: Karola Świerczewskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego i Piotra Zaremby</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1945 r., 1949 r., 28 października 1950 r.</p>	<p>- ocenia okres odbudowy oraz charakteryzuje projekty reformy rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu i handlu</p>
3. Polska w czasach stalinizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Sowietyzacja Polski • Represje polityczne • Prześladowania Kościoła w 	<p>- wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL,</p> <p>- omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta, kard. Stefana Wyszyńskiego, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil</p>	<p>- wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL, stalinizm, socrealizm, Pałac Kultury i Nauki, demokracja ludowa,</p> <p>- omawia działalność postaci: Józefa Cyrankiewicza, Jakuba</p>	<p>- stosuje pojęcia: ZMP, Służba Polsce, ZWM, ZSL, SD, ruch księży patriotów,</p> <p>Stowarzyszenie PAX</p> <p>- omawia działalność postaci: Witolda Pileckiego,</p>	<p>- stosuje pojęcia: nomenklatura, ruch księży patriotów,</p> <p>Stowarzyszenie PAX</p> <p>- omawia działalność postaci:</p>	<p>- omawia działalność postaci: Jana Padewskiego, Bolesława Piaseckiego</p> <p>- przedstawia nurt współpracy z komunistami części</p>

	<p>stalinowskiej Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sowietyzacja młodego pokolenia • Stalinizm w kulturze i nauce 	<p>– omawia zmiany ustrojowe wprowadzane na mocy Konstytucji PRL z 1952 r.</p> <p>– podaje przykłady socrealizmu w Polsce</p> <p>– przedstawia przypadki mordów sądowych w okresie stalinizmu na przykładzie sprawy gen. Fieldorfa</p>	<p>Bermana, Hilarego Minca, Władysława Gomułki,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1948–1956, 15 grudnia 1948 r., 1952 r.</p> <p>– opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego w okresie stalinizmu,</p> <p>– opisuje metody sowietyzacji młodego pokolenia Polaków</p> <p>przedsiębrane przez władze komunistyczne</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca 1952 r.</p> <p>– przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej</p>	<p>Czesława Kaczmarka, Zenona Kliszki, Michała Żymierskiego ps. Rola</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca 1952 r.</p>	<p>przedwojennych środowisk politycznych</p>
<p>4. Odwilż polityczna 1956 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początek odwilży politycznej • Rywalizacja frakcji w PZPR • Poznański Czerwiec 1956 r. • Październik 1956 roku • Odwilż i jej zakończenie 	<p>– stosuje pojęcia: odwilż, poznański Czerwiec, polski Październik,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, kard. Stefana Wyszyńskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r.</p> <p>– podaje przykłady odwilży w Polsce po r. 1956</p>	<p>stosuje pojęcia: aparat bezpieczeństwa, destalinizacja, ZOMO</p> <p>– omawia działalność postaci: Konstantego Rokossowskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny, przebieg i następstwa poznańskiego Czerwca</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r.</p> <p>– prezentuje okoliczności powrotu Władysława Gomułki do władzy po śmierci Stalina</p> <p>– charakteryzuje zakończenie procesu odwilży w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia: Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Światły, Józefa Cyrankiewicza, Romana Strzałkowskiego</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 28–30 czerwca 1956 r., 19–20 października 1956 r., 1957 r.</p> <p>– wyjaśnia, jakie było znaczenie VIII Plenum KC PZPR</p>	<p>– stosuje pojęcia: puławianie, natolińczycy, Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji,</p> <p>– prezentuje poglądy natolińczyków oraz puławian,</p> <p>– ocenia postawy Józefa Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich na podstawie tekstów źródłowych</p>	<p>– opisuje znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. z uwzględnieniem złożonej sytuacji międzynarodowej;</p>

					– porównuje przebieg i skutki polskiego Czerwca i Października 1956 z powstaniem węgierskim z 1956 r.	
5. Mała stabilizacja za Gomułki	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy Gomułki • Polityka zagraniczna PRL • Konflikt władz z Kościołem • Kształtowanie się opozycji • Marzec '68 • Wydarzenia na Wybrzeżu – Grudzień '70 	<p>– stosuje pojęcia: mała stabilizacja, , obchody Millennium Chrztu Polski, Grudzień '70,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, Edwarda Gierka</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1968 r., 17 grudnia 1970 r.,</p> <p>– przedstawia okoliczności i bezpośrednie przyczyny wydarzeń Marca '68</p> <p>– przedstawia, jak przebiegały obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego i tysięcznej rocznicy chrztu Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia: opozycja wewnątrzpartyjna, paryska „Kultura”, antysemityzm, „czarny czwartek”</p> <p>– omawia działalność postaci: Willy'ego Brandta, Antoniego Słonimskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 15–17 grudnia 1970 r.</p> <p>– omawia sytuację gospodarczą z lat 1956–1970</p> <p>– określa stosunek władz PRL do inteligencji i młodzieży studenckiej</p> <p>– ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL</p> <p>– wyjaśnia genezę Grudnia '70 oraz opisuje przebieg wydarzeń</p>	<p>– stosuje pojęcia: plan Rapackiego, polska szkoła filmowa, dogmatycy, rewizjoniści, „Znak”, „komandosi”, list biskupów polskich do niemieckich, Marzec '68, „bananowa młodzież”</p> <p>– omawia działalność postaci: Jerzego Giedroycia, Zbigniewa Cybulskiego, Andrzeja Wajdy, Kazimierza Dejmka, kard. Stefana Wyszyńskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1965 r., 1966 r., styczeń 1968 r., 7 grudnia 1970 r.</p> <p>– ocenia zachowanie władz PRL i ZSRS w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.</p>	<p>– opisuje pierwsze reakcje i działania tworzącej się opozycji</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim po umocnieniu się władzy Władysława Gomułki</p> <p>– opisuje najważniejsze wydarzenia procesu normalizacji relacji Polska–RFN</p> <p>– ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL</p>	<p>– stosuje pojęcia: List 34,</p> <p>– omawia działalność postaci: Jana Józefa Lipskiego, Karola Modzelewskiego, Adama Rapackiego, Piotra Jaroszewicza</p>

<p>6. Polska czasów Gierka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana na szczycie władzy • Rozwój gospodarczy pod rządami Gierka • Początki kryzysu gospodarczego • Strajki w czerwcu 1976 r. • Narodziny opozycji demokratycznej • Relacje z Kościołem katolickim • Pielgrzymka papieża do ojczyzny 	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: „maluch”, „Pewex”, „KOR, drugi obieg, wiza,</p> <p>– omawia działalność postaci: Leonida Breżniewa, Edwarda Gierka, Jana Pawła II,</p> <p>– omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka,</p> <p>– przedstawia prześladowania opozycji na przykładzie sprawy Stanisława Pyjasa,</p> <p>– omawia rolę pierwszej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: propaganda sukcesu, Czerwiec '76, , ROPCiO, Wolne Związki Zawodowe, konklawe,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1976 r., 16 października 1978 r., czerwiec 1979 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz,</p> <p>– tłumaczy, jakie były przyczyny powstania masowej opozycji antykomunistycznej w latach 70. XX w.</p>	<p>– prezentuje okoliczności objęcia i umocnienia władzy Edwarda Gierka</p> <p>– wyjaśnia genezę oraz skutki przemian gospodarczych w czasach rządów Edwarda Gierka</p> <p>– omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka</p> <p>opisuje genezę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Jacka Kuronia, Leszka Moczulskiego, Andrzeja Gwiazdy, Antoniego Macierewicza, Jana Lityńskiego, Adama Michnika, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicza, omawia oraz wskazuje na mapie najważniejsze inwestycje gospodarcze z lat 1970–1980</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów i skrótów: Uniwersytet Łatający, Kluby Inteligencji Katolickiej, KPN, RMP, „Studencki Komitet „Solidarności”</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1975 r., 1977 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Piotra Jaroszewicza, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Adama Michnika,</p> <p>– przytacza przykłady działań opozycyjnych w latach 70. XX w.</p> <p>– wymienia osiągnięcia polskich sportowców w okresie rządów Gierka</p>	<p>– omawia działalność postaci: Kazimierza Świtonia, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Romualda Szeremietiewa, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicza, Kazimierza Wyszkowskiego, Leszka Moczulskiego, Wandy Rutkiewicz</p> <p>porównuje podobieństwa i różnice polityki władz PRL w stosunku do Kościoła za rządów Gomułki i Gierka</p>
--------------------------------	---	---	--	---	--	--

<p>7. Narodziny „Solidarności”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wydarzenia sierpniowe • Porozumienia sierpniowe • „Karnawał »Solidarności«” • Polityka władz wobec „Solidarności” • Sytuacja międzynarodowa 	<p>– stosuje pojęcia: porozumienia sierpniowe, 21 postulatów, strajk solidarnościowy,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy, Jana Pawła II,</p> <p>– tłumaczy genezę wydarzeń sierpniowych w 1980 r.,</p> <p>– przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność”</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał fenomen popularności „Solidarności”</p>	<p>– stosuje pojęcia: NSZZ „Solidarność”, „karnawał »Solidarności«”</p> <p>– omawia działalność postaci: Michaiła Gorbaczowa, Anny Walentynowicz, Jerzego Popiełuszki, Czesława Miłosza</p> <p>– podaje daty podpisania porozumień w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu-Zdroju</p> <p>– przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność”</p> <p>– przedstawia ewolucję postawy władz komunistycznych do opozycji solidarnościowej w latach 1980–1981</p>	<p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Lecha Kaczyńskiego, Andrzeja Gwiazdy, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 17 września 1980 r., wrzesień–październik 1981 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Mieczysława Rakowskiego,</p> <p>– opisuje wpływ sytuacji międzynarodowej na działalność „Solidarności” w Polsce w latach 1980–1981</p>	<p>– przedstawia rolę płk. Ryszarda Kuklińskiego w kształtowaniu polityki Zachodu wobec Polski w okresie 1980–1981</p>
<p>8. Stan wojenny w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce • Podziemie polityczne w okresie stanu wojennego • Zakończenie stanu wojennego • Sytuacja opozycji w stanie wojennym • Sytuacja gospodarcza 	<p>– stosuje pojęcia: stan wojenny, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 grudnia 1981 r.</p> <p>– przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego,</p>	<p>– stosuje pojęcia: OPZZ, internowanie, pacyfikacja kopalni „Wujek”</p> <p>– omawia działalność postaci: Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1980 r., 1983 r. i 1987 r.</p> <p>– przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego,</p> <p>– charakteryzuje społeczne i polityczne skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia: wydarzenia bydgoskie, Pomarańczowa Alternatywa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Władysława Frasyniuka, Przemysława Gintrowskiego, Jacka Kaczmarskiego</p>	<p>stosuje pojęcia: spotkanie w Magdalence, Pomarańczowa Alternatywa, ustawa Wilczka</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego,</p>	<p>– omawia rosnące różnice w stanowiskach działaczy „Solidarności” wobec władz komunistycznych i planu porozumień politycznych w kraju w latach 1988–1989</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Próby naprawy polskiej gospodarki • Początek dialogu władzy z opozycją 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie pielgrzymek Jana Pawła II do Polski, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL 	wprowadzenia stanu wojennego, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL,	– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1983 r., 1983 r., 19 października 1984 r., 1988 r., – omawia plany reform gospodarczych podejmowanych przez władze komunistyczne	Zbigniewa Messnera, Alfreda Miodowicza, Mieczysława Rakowskiego, Heleny Łuczywo, Waldemara Fydrycha, – opisuje przebieg wydarzeń polityczno-społecznych w Polsce w latach 1981-1989 na tle sytuacji międzynarodowej	
--	---	---	--	---	--	--

Rozdział V
Świat po upadku komunizmu

1. Kryzys bloku komunistycznego	<ul style="list-style-type: none"> • ZSRS w czasach Breżniewa • Sytuacja w europejskich krajach socjalistycznych • Ofensywa Reagana • Wojna w Afganistanie • Kryzys władzy w ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: program „gwiazdnych wojen”, pierestrojka, – omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. prezentuje program reform Michaiła Gorbaczowa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: głośność, katastrofa czarnobylska, rakiety batalistyczne – wymienia wydarzenia związane z datami: 1979 r., 1981-1989 – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. – prezentuje polityczne następstwa katastrofy czarnobylskiej – opowiada o reformach wewnętrznych ZSRS 	stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Helmuta Kohla, Margaret Thatcher – wymienia wydarzenia związane z datami: 1985 r., 1986 r.	stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Jimmiego Cartera, Jurija Andropowa, Konstantina Czernienki, – omawia międzynarodowe	
---------------------------------	--	---	--	--	---	--

			wprowadzonych przez Gorbaczowa (głasność i pieriestrojka) – wyjaśnia rolę konfliktu afgańskiego w procesie słabnięcia ZSRS	– omawia międzynarodowe skutki kryzysu władzy w ZSRS – przedstawia rolę polityki zbrojeń USA i projektu „wojen gwiazdnych” dla załamania potencjału zbrojeniowego ZSRS	skutki kryzysu władzy w ZSRS	
2. Jesień Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Początki transformacji • Aksamitna rewolucja • Krwawy koniec reżimu Ceaușescu w Rumunii • Upadek muru berlińskiego • Zjednoczenie Niemiec 	– stosuje pojęcia: Jesień Narodów, upadek muru berlińskiego, – omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, – charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec	– stosuje pojęcia: aksamitna rewolucja, „aksamitny rozwój”, masakra na placu Tiananmen – omawia działalność postaci: Václava Havla, Helmuta Kohla, Nikolae Ceaușescu – wymienia wydarzenia związane z datami: 25 grudnia 1989 r., 9 listopada 1989 r.–3 października 1990 r. – charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec	– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 stycznia 1993 r., 22 maja 1988 r., 29 grudnia 1989 r., czerwiec 1990 r. – ocenia wpływ przemian politycznych w Polsce na proces rozpadu komunizmu w Europie – omawia przyczyny upadku komunizmu w Europie w latach 1989–1991	– stosuje pojęcia: Węgierskie Forum Demokratyczne, Trójkątny Stół, – porównuje burzliwy przebieg upadku reżimu komunistycznego w Rumunii i Albanii z pokojowymi przemianami w Czechosłowacji i na Węgrzech, – opisuje okoliczności i skutki rozpadu Czechosłowacji	– charakteryzuje zmiany społeczne i gospodarcze w Chinach po śmierci Mao Zedonga z uwzględnieniem masakry na placu Tiananmen
3. Wojna i pokój na przełomie wieków	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpad ZSRS • Republiki postsowieckie • Konflikty w dawnym ZSRS 	– stosuje pojęcia: WNP, wojny czeczeńskie, – omawia działalność postaci: Borysa Jelcyna, Alaksandra Łukaszenki – omawia zmiany polityczne na terenie Ukrainy i	stosuje pojęcia: pomarańczowa rewolucja, Euromajdan, – omawia działalność postaci: Giennadija Janajewa, Dżohara Dudajewa,	– omawia działalność postaci: Stanisława Szuszkiewicza, Leonida Kuczmy, – wymienia wydarzenia związane z datami: 1988–1994,	– omawia działalność postaci: Achmada i Ramzana Kadyrowów, Słobodana Miloševicia	– przedstawia przebieg konfliktu azersko-ormiańskiego o Górski Karabach – przedstawia przyczyny i skutki

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny czeczeńskie • Wojna w dawnej Jugosławii • Konflikt w Rwandzie 	<p>kształtowanie się silnej, niezależnej od Rosji państwowości ukraińskiej,</p> <p>– wskazuje na mapie: Jugosławię, Serbię, Słowenię, Chorwację, Bośnię i Hercegowinę, Macedonię, Czeczenię, Mołdawię</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 8 grudnia 1991 r., 26 grudnia 1991 r.</p> <p>– charakteryzuje proces rozpadu ZSRS i określa jego następstwa</p> <p>– przedstawia przebieg wojen czeczeńskich i ich rezultaty</p> <p>– wskazuje na mapie: Czarnogórę, Kosowo,</p>	<p>1990, 1999, 2000, 2004, 11 marca 1990 r.,</p> <p>– charakteryzuje postanowienia umowy z Dayton i układu paryskiego z 1995 r.</p> <p>– opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii i podaje ich wyniki</p>	<p>prezentuje zróżnicowane losy państw postsowieckich i próby stworzenia rosyjskiej strefy wpływów</p> <p>– omawia genezę oraz przebieg konfliktu pomiędzy Tutsi i Hutu</p>	<p>terroryzmu Czeczenów</p>
4. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny Unii Europejskiej • Instytucje Unii Europejskiej • Strefa Schengen • Wspólna waluta • Rozszerzenie UE o kraje Europy Środkowo-Wschodniej 	<p>– stosuje pojęcia: Unia Europejska, układ z Schengen,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 2004 r.,</p> <p>– podaje przyczyny integracji europejskiej</p> <p>– przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej</p> <p>– omawia symbole UE</p>	<p>– stosuje pojęcia: Komisja Europejska, Parlament Europejski, grupa helsińska</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1993 r., 2020 r.</p> <p>– wskazuje na mapie państwa należące do różnych wspólnot europejskich</p> <p>– omawia proces stopniowego rozszerzania UE</p> <p>– charakteryzuje znaczenie układu z Schengen</p>	<p>– ocenia przyczyny i znaczenie brexitu</p> <p>– wymienia podstawowe instytucje Unii Europejskiej</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 26 marca 1995 r., 16 grudnia 1991 r., 8 kwietnia 1994 r., 16 kwietnia 2003 r.</p>	<p>– charakteryzuje różne koncepcje integracji Unii Europejskiej: „Europa ojczyzn” i federacja</p>
5. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfryzacja i globalizacja • Wzrost poziomu życia • Kultura globalna • Zagrożenia ekologiczne • Świat nierówności 	<p>– stosuje pojęcia: <i>internet, telefonia komórkowa, komercjalizacja, popkultura, Al-Kaida, Państwo Islamskie (ISIS)</i>,</p> <p>– omawia działalność postaci: George’a W. Busha, Osamy bin Ladena,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>amerykanizacja, „globalna wioska”, antyglobaliści, slumsy</i></p> <p>– omawia znaczenie wydarzeń z 11 marca 2004 r. i 7 lipca 2005 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Anonimous, protokół z Kioto, slumsy, bogata Północ i biedne Południe, fundamentalizm,</i></p> <p>– przedstawia główne społeczno-gospodarcze</p>	<p>– przedstawia postulaty antyglobalistów i je ocenia,</p> <p>– omawia przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie po 2001 r.</p>	<p>– omawia wpływ kapitału na politykę we współczesnym świecie,</p> <p>– przedstawia udział Polaków w wojnie w Iraku i w Afganistanie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ruchy fundamentalistyczne i terroryzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wydarzenia związane z datami: 11 września 2001 r., – wskazuje cechy współczesnej kultury masowej, – omawia zagrożenia wynikające z działalności Państwa Islamskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zalety i wady nowych środków komunikacji – charakteryzuje zagrożenia współczesnego terroryzmu, – omawia ataki terrorystyczne na WTC, kolej w Madrycie i londyńskie metro, – wymienia czynniki związane ze współczesną gospodarką światową, które negatywnie wpływają na stan środowiska naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> problemy współczesnego świata – prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata, – ocenia rozwój kultury masowej, prezentując jej wady i zalety 		
--	---	--	---	--	--	--

Rozdział VI
III Rzeczpospolita

1. Okrągły Stół i wybory czerwcowe	<ul style="list-style-type: none"> • Obrady Okrągłego Stołu • Wybory czerwcowe 1989 r. • <i>Wasz prezydent, nasz premier</i> • Podział obozu solidarnościowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Okrągły Stół, – omawia działalność postaci: Lecha Wałęsy, – podaje główne założenia porozumień Okrągłego Stołu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: sejm kontraktowy, wybory czerwcowe, – omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: 5 kwietnia 1989 r., 4 czerwca 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega znaczenie powstania niezależnej prasy, – zna okoliczności objęcia stanowiska prezydenta przez Wojciecha Jaruzelskiego, – prezentuje zasady i najważniejsze skutki wyborów, z 4 czerwca 1989 r. 	omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Andrzeja Gwiazdy, Kornela Morawieckiego, Leszka Moczulskiego, Adama Michnika	– przedstawia podział obozu solidarnościowego i różne oceny przemian z 1989 r.
------------------------------------	--	---	---	--	--	--

<p>2. Przemiany polityczne i ustrojowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rząd Mazowieckiego i nowela grudniowa • Likwidacja MO i SB • Rozpad obozu solidarnościowego • Formacje postkomunistyczne • Wycofanie wojsk sowieckich z Polski • Konstytucja RP z 1997 r. • Reforma samorządowa i administracyjna 	<p>– stosuje pojęcia: lustracja, dekomunizacja</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, Leszka Balcerowicza, Lecha Wałęsy,</p> <p>– charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r.</p> <p>– opisuje okoliczności wycofania wojsk sowieckich z Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia: „wojna na górze”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Lecha Kaczyńskiego, Aleksandra Kwaśniewskiego</p> <p>– charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r.</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 grudnia 1990 r., 1991 r., 1992 r., 2 kwietnia 1997 r.</p> <p>– przedstawia scenę polityczną III RP</p> <p>– omawia przebieg i znaczenie reformy samorządowej</p> <p>– przedstawia reformę administracyjną kraju z 1999</p>	<p>stosuje pojęcia i rozwija skróty: PC, BBWR, KPN, UOP, WSI, SDRP, SLD</p> <p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Floriana Siwickiego, Zbigniewa Bujaka, Jarosława Kaczyńskiego, Leszka Millera, Waldemara Pawłaka, Ryszarda Kaczorowskiego</p>	<p>– omawia i ocenia zmiany w strukturach resortów siłowych</p> <p>– opisuje proces transformacji polskiej lewicy i przyczyny jej zwycięstwa wyborczego w latach 90.</p>
<p>3. Transformacja gospodarcza i społeczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na skraju katastrofy gospodarczej • Plan Balcerowicza • Prywatyzacja • Społeczne skutki transformacji gospodarczej • Perspektywy po transformacji 	<p>– stosuje pojęcia: hiperinflacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Leszka Balcerowicza</p> <p>– charakteryzuje zjawisko hiperinflacji i metody walki z nią</p>	<p>– stosuje pojęcia: reformy Balcerowicza, gospodarka wolnorynkowa, popiwek, bezrobocie strukturalne</p> <p>– przedstawia założenia planu Balcerowicza</p> <p>– charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki transformacji społeczno-gospodarczej</p>	<p>– stosuje pojęcia: gospodarka wielosektorowa, biedaszyby, denominacja</p> <p>– umiejscawia w czasie: reformy Balcerowicza, wprowadzenie denominacji</p>	<p>– omawia znaczenie prywatyzacji i skutki reform społeczno-gospodarczych</p>	<p>– wyjaśnia związek reform gospodarczych z aferami gospodarczymi w latach 90. w Polsce</p>

<p>4. Polska w NATO i UE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Starania Polski o przystąpienie do NATO • Polska wstępuje do NATO • Integracja z UE • Skutki członkostwa Polski w UE • Polska w strefie Schengen 	<p>– wyjaśnia wydarzenia związane z datami: 12 marca 1999 r., 1 maja 2004 r., 2007 r.</p> <p>– omawia proces przyjmowania Polski do struktur NATO oraz rolę w strukturach tej organizacji</p> <p>– wymienia kraje wchodzące w skład Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej</p>	<p>– omawia działalność postaci: Jerzego Buzka, Leszka Millera, Aleksandra Kwaśniewskiego, Bronisława Geremka,</p> <p>– przedstawia proces rozpadu instytucji dawnego bloku wschodniego w Europie Środkowo-Wschodniej</p>	<p>– stosuje pojęcia: Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, strefa Schengen, traktat akcesyjny, program dopłat bezpośrednich</p>	<p>– omawia znaczenie funkcjonowania Polski w ramach strefy Schengen</p>	<p>– charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki integracji Polski z UE</p>
------------------------------	--	--	---	---	--	---